

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. NEMERE BÉLA: Uzsora, munkabér-uzsora	433
Dr. BAUMGARTEN NÁNDOR: Jogerő a munkásbiztosításban	442
MIHÁLYFI DEZSŐ: Az 1915. évi baleseti járulékkirovás a felosztó-kirovó üzletágban	448
Az 1907: XIX. t.-c. 46. § magyarázata.	454
Az anyasági biztosításról szóló törvény	461

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	454
Nem kincstári postaalkalmazottak biztosítási kötelezettsége. — Községi és hitfelekezeti elemi iskolai tanítók és óvónők betegség esetére való biztosítása. — Üzemi balesetek bejelentése. — A Budapesti Közuti Vaspálya Társaság alkalmazottainak balesetbiztosítási kötelezettsége. — A természetbeni segélyezésre és a gyógyszer szállítási szerződések kötése. — A munkásbetegségsegélyezés reformja Ausztriában. — Felvonóval bíró üzemek alkalmazottainak biztosítási kötelezettsége. — A wieni kerületi betegsegélyező pénztár. — A gráci általános munkásbetegsegélyező pénztár. — A leipzig-i Ortskrankenkasse. — A dresdeneri Ortskrankenkasse. — A müncheni Ortskrankenkasse. — Táppénzkiutalás hadifoglyok részére. — Hadi betegápolónők biztosítási kötelezettsége. — Hadisérültek alkalmazása a betegsegélyező pénztáraknál. — A porosz bányatársulások viszontbiztosító szövetsége. — A munkaadó baleseti szavatossága. — Segélyezési kötelezettség házasságtörés esetén. — Hadi gyermekágyi segély hadi fogolytól való teherbeesés esetén. — A szászországi betegsegélyező pénztárak és az alkalmazottak nyugdíjbiztosítása. — Van-e a pénztáraknak a hadikincstárral szemben megtérítési kötelességük? — Aggkori és rokkantbiztosítás a svájci Glarus-kantonban.	
<i>Szociális egészségügy</i>	461
A turisztika és a népfürdőzés. — Küzdelem a nemi betegségek ellen. — A tüdőbeteg gondozók kiterjesztése. — A népesség egészségi állapota a háború idején. — A balesetelhárítás és iparegészségügy tanítása a továbbképző iskolákban. — Mozgalom a gyógyszerreklámok ellen. — A »lövészárkok-láb«. — Az alkoholnak a csirasejtekre gyakorolt mérgező hatása.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	465
A munkásügyi panaszbizottságról és az üzletek zárójáról. — A panaszbizottság jogkörének kiterjesztése. — A meggondolatlan sztrájkok ellen. — A németországi iparfelügyelet a háború alatt. — Vasuti munkások szervezkedése Németországban. — Munkabeszüntetések a varsói közüzemekben. — A bolgár szakszervezetek a háború alatt.	
SZAKIRODALOM	467
A »Munkásbiztosítás Kézikönyve«. — A magyarországi balesetbiztosítás költségei. — A Budapesti Közjótékonyság 1915. évi évkönyve. — Húsmentes Reform Szakácskönyv.	
JOGGYAKORLAT	468
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 92—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A Munkásbiztosítás Kézikönyve új kiadása.

Dr. Halász Aladár, a szociális biztosítási jog műegyetemi m. tanára és az Országos Pénztár ügyész-titkárának

A Munkásbiztosítás Kézikönyve

című sajtó alatt lévő műve új kiadásban legközelebb megjelenik.

A mű a már bevált módszer szerint feldolgozza a magyar munkásbiztosítási jog egész anyagát, különös tekintettel a legújabb jogfejlődésre.

Előjegyzési ára: kb. 29—30 iv terjedelemben teljes vászonkötésben **10 korona**

Megrendelések a »Munkásügyi Szemle« kiadóhivatalába (Budapest, V., Falk Miksa-u. 5. sz.) küldendők.

A kiadóhivatal készséggel küld a megrendelések eszközzésére előjegyzési íveket is.

A Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent:

Az anyasági biztosítás.

A »Stefánia-Szövetség« által rendezett szaktanácskozmány naplója.

Ára 2 korona.

A baleseti sérültek munkaképességének megállapításáról.

Irta dr. Lévai József sebészfőorvos.

Ára 1 korona.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.

I. füzet: *A munkásbiztosítás szervezete.*

II. füzet: *Betegség esetén nyújtandó segélyek.*

III. füzet: *A munkásbiztosítási választott bíróság szervezete és hatásköre.*

IV. füzet: *A magyarországi balesetbiztosítás költségei.*

Egy füzet ára 2 korona.

HIRDETMÉNY.

Ezennel közhírré tétetik, hogy a **M. Kir. Szab. Osztálysorsjáték** (XXXVI. sorsjáték) 6. osztályának húzásai szeptember 6-tól október 3-ig tartanak meg, még pedig a következő napokon: szeptember 6, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, október 3-án. A húzások a négy első napon fél 9 órakor, a többi napokon 9 órakor kezdődnek és a magyar királyi ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek, a Magyar Kir. Szab. Osztálysorsjáték húzási termében. A sorsjegyeknek a 6. osztályra való megújítása a játékterv szerint, minden igény különbeni elvesztésének terhe alatt, 1916. augusztus hó 30-ig eszközzendő.

Budapest, 1916. évi augusztus 20-án.

Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték Igazgatósága.

Tolnay,

Hazay.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93 - 99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Uzsora, munkabér-uzsora.

Írta: Dr. Nemere Béla, ügyvéd.

I.

A 887. számú törvényjavaslat, vagyis a polgári törvénykönyv tervezetének a képviselőház elé került szövege elejtette az uzsora kodifikációját és a megoldást önálló törvényre bízta. A törvényjavaslat tárgyalására kiküldött külön bizottság azonban úgy találta, hogy az uzsorás szerződés tényálladási elemét képező jogtalan befolyás (indue influence) magánjogi hatásait külön intézkedéssel kell sújtania és megalkotta a fogyatékos elme-
tehetségű, tapasztalatlan, könnyelmű, függő vagy szorult helyzetben, bizalmi állásban levő személyek védelmét célzó 748/a §-t. Az uzsorára vonatkozó mai jogállapot és a javasolt módosítások tárgyalásánál tehát a bizottsági szöveg helyett az azt megelőző kodifikációra és tervezetekre kell visszanyúlnunk.

Minden uzsoratörvény gazdasági érdekek harcának eredménye, nevezetesen az adósok és hitelezők küzdelmének a visszatükrözője. Így az egyház mindaddig, míg földhöz ragadt szegények gyülekezete volt, mindenemű kamatszedést tilalmazott és uzsorának címzett. Midőn azután fordult a kocka és az egyház egész Európát ellátta kölcsönökkel, természetesen megszüntette a kamatszedési tilalmat is. Hasznlóképen a kezdődő nagyipar, a nemzetközi kereskedelem térhódításával a szerződési, kamatszedési szabadság lett megdönthetetlen alapelvvé. Manapság ellenben mindenütt, ahol a törvényhozásban a mezőgazdaság képviselői kerültek túlsúlyba, így hazánkban is, vagyis ahol a tőkében szegény, tehát a hitelviszonyban adósi szerepet játszó mezőgazda lett döntő tényező a törvényhozásban, ott a tendencia a hitelezők megszorítására, az uzsoratörvények szigorítására vezet. Ez az egyoldalú szorítás lett a tenorja a magyar törvényjavaslatnak is. E szigorító felfogás eredményezte a mi uzsoratörvényjavaslatunknak a reál-uzsorára vonatkozó állásfoglalását és az uzsora magánindítványi jellegének megszüntetését. A polgári törvénykönyv-tervezet

második szövegének szűkebb meghatározása javít ugyan a javaslaton, viszont a tervezet is megszünteti a jelenleg érvényben levő uzsoratörvénynek azt a klauzuláját, hogy csak akkor van helye büntetésnek, ha az uzsora az adós anyagi romlásának előidézésére vagy fokozására alkalmas. Ezt a többé-kevésbé pozitív kérdést, az anyagi romlást a mi uzsoratörvény-tervezeteink, vagyis a polgári törvénykönyv tervezete, valamint az 1905. évi javaslat egyaránt azzal pótolják, hogy a bíróra bízzák az uzsora megállapítását és a semmiség kimondását, ha feltűnő aránytalanságot észlel. Az indokolás saját szavai szerint azt célozta, hogy a bíró »az esetek individuális körülményeit méltathassa és az értékek becslésére befolyással bíró összes momentumokat számításba vehesse«. Ahelyett tehát, hogy a kereskedelmi és iparkamarákra, vagy az illető foglalkozási ágat képviselő egyéb testületre bízna a javaslat a feltűnő aránytalanság megállapítását — hacsak votum consultativumként is — mint oly fórumra, amely benne él a forgalomban, amely tudja mihez hasonlítson, mily mértékkel mérjen, ehelyett szabadkezet enged az aránytalanság megállapításában a bírónak, aki soha búzát tavasszal szorult helyzetben el nem adott, aki soha tőzsdén nem játszott, feles teheneket nem tartott, parcellázásokban nem vett részt és ha netalán volt nexusa az uzsorával, mint valamely pénzügynök áldozata, mindennemű hitelezőnek ellensége lett. In peius újításoknál a bírói teljes cselekvési szabadság könnyen azt eredményezheti, hogy ártatlanokat hurcolnak meg. Bacon azt mondja: optima est lex, quae minimum relinquit arbitrio iudicis. E tételt hazai viszonyaink mellett nem szabadna szem elől téveszteni. De ettől a kérdéstől eltekintve, maga a bírónak adott értékmérő, vagyis a maximális törvényi kamatlábon való túllépés és a szolgáltatások aránytalansága uzsora-törvényhozásunk tervezeteinek a legnagyobb tévedése. Nem a kamatláb és nem az aránytalanság az uzsora verbum regense, nem a szolgáltatások közti feltűnő ellentét bélyegzi azt delictummá. Mert mindez a kapitalisztikus gazdaság velejárója, a konjunkturának alávetett gazdálkodás eredménye. Feltűnően aránytalan lehet némely iparvállalat jövedelme és a főhivatalnokok fizetése anélkül, hogy az uzsora árnyékáról is lehetne szó. Sőt mi több, feltűnően aránytalan a nagy haszonnal dolgozó üzemek és az általuk alkalmazott, mindenesetre szorult helyzetben levő napszámosok egy-két-koronás bére közt a különbség, anélkül, hogy a közvélemény ezt delictumnak tekintené. Ami valamely hitelügyletet uzsorává bélyegez, az korántsem első sorban a feltűnő aránytalanság, hanem kiindulási pont a ravasz eljárás, amely eredményében a hitelező anyagi romlását képes előidézni. A hangsúly a megtévesztésen és az anyagi romláson legyen; így biztos támpontja lesz a bírónak és a forgalom a könnyelmű zaklatástól megmenekül. Az anyagi romlás előidézhetése fejezi csak ki azt a fokot, amely a kockázatos hitelüzlet és az uzsorás eljárás között van, mert hiszen természetes, hogy a könnyelmű nábobnak, vagy a szorult helyzetben levő, mondjuk in solvens embernek senkisémet ad olcsón pénzt és az utóbbi esetben a nagy rizikót joggal fizeteti meg drágán az, aki az adóson, akinek minden pénzforrása kiapadt, segít. Ezt az álláspontot, amely a törvényhozás ideálját mindenesetre jobban megközelíti a mi javaslatunknál, magáévá tette pl. Belgium. Ott uzsora annyit jelent, hogy a hitelező visszaélván az adós tapasztalatlanságával, szorult helyzetével, stb., teljes vagyoni romlását idézi vagy idézheti elő. Kamatvételi tilalom, a szolgáltatás aránytalansága, a kereskedelem lenyűgözése, ismeretlen fogalmak. Ha a törvény nem a megtévesztés és az

anyagi romlás előidézését sújtja, hanem a kockázatos, nagy haszonnal járó üzletek lebonyolítását perhorreszkálja és tág meghatározásaival könnyelműen uzsorásnak bélyegzi az ügyes üzletembert, akkor legfeljebb a hitelezők számát csökkentheti, de a hitelvevőket nem és eredménye az lesz, hogy míg kamatszabadság, vagy józan uzsoratörvények idején a nagy konkurrencia a pénznek elég olcsó árt szabott, addig ezentúl a kevés versenytárs nélkül maradó merész hitelező tetszés szerint emelheti szolgáltatának az árát. Szóval: az uzsora fogalma nem a kamatmaximum megállapításában vagy a szolgáltatások közti arány összehasonlításában keresendő, hanem abban a ravasz eljárásban, amely a hitelezést kíséri és az anyagi romlásban, amelyet előidéz. Célját téveszti minden ezzel ellenkező szigorítás.

Midőn Franciaország 1850-ben az itt jelzett helytelen irányban szigorította uzsoratörvényét, Paillet, az előadó büszkén kijelentette, hogy ezentúl csak három eset lehetséges: az uzsorás vagy törvényes kamatláb mellett fog kölcsönöket adni, vagy ipari, kereskedelmi befektetéseket fog eszközölni pénzével, avagy pedig ingatlanokat vesz. De bizony alaposan csalódott, mert a negyedik eset következett be: az uzsorás megmaradt annak ami volt, csak hogy még magasabb árak mellett hitelezett. Amíg eddig talán 20⁰/₀ volt a kamat, most 40⁰/₀-ot kért, azaz még további 20⁰/₀-ot biztosítási díjúl, esetleges, a törvény által kilátásba helyezett súlyos büntetés, szabadságvesztés ellen.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének harmadik (bizottsági) szövege az uzsorára vonatkozó szakaszt teljesen elejti. Tény, hogy a szöveg nem volt szerencsés és az elhelyezés a semmis ügyletek körében szintén nem kifogástalan. A kérdéses §-t ugyanis megelőzte a 955. §., amely szerint törvényes tilalomba ütköző szerződés semmis és a 956. §., amely viszont az erkölcstelen tartalmú ügyletet mondja semmisnek. E két szakasz után következett az uzsora azzal a bevezetéssel, hogy semmis »különösen« az uzsorás szerződés. Utóbb pedig a szerencse szerződések, a foglalkozásról való lemondást tartalmazó szerződések és a semmisség egyéb fajtái következtek. A tervezet e II. szövege szerint tehát az uzsora különösen semmis, avagy pedig más értelmezés szerint különösen erkölcstelen. Akármelyik olvasási módot választjuk, kétségtelen, hogy az uzsorás szerződés nem érdemelte meg ezt a különös kiemelést. Az erkölcstelenségre való hivatkozás már csak azért is téves, mert hiszen erkölcstelen csak az a szerződés lehet, amelyet nem a törvény, hanem a törvénynyé még nem alakult uralkodó felfogás minősít tilalmasnak. Abban a percben, amidőn valamely szerződés megengedhetetlenségéről kialakult közfelfogás törvénynyé lesz, akkor az ügylet nem azért tilos, mert erkölcstelen, hanem mert a törvény tiltja. Ugyanez az eset az uzsoránál is, amelynek tehát semmiképen sem lett volna az erkölcstelen ügyletek között helye. Most, hogy a tervezet teljesen elejti az uzsora kodifikálását és helyébe az illetéktelen befolyásról szóló 784/a. §. került, ugyanezek a hibák megmaradtak, sőt növekedtek. Az »aránytalan« nyereséghez a »tetemes« kár került. Nem akarom ismételní a bírónak adott korlátlan szabadságról mondottakat. Csupán azt emelem ki, hogy a magyar bírói kar elismert megközelíthetlensége és önmehtagadó működése dacára végzetes lehet e hatalom. A szűkös viszonyok közé szorított és a forgalomtól, a gazdasági élet szövevényeitől távol élő, tájékozatlan és gazdaságilag iskolázatlan bíró kezébe van letéve a legkomplexebb gazdasági kérdések minden szabálytól ment

tetszőleges eldöntése! Bármily hátrányos és maradi legyen is a kazuisztikus törvényalkotás, jobb a szabadosságánál. A mi viszonyaink között megnyugtatóbb lenne még a hiányos és merev részletezése is a vonatkozó tényálladékoknak, mint az a szabad bírói mérlegelés, amelynek nincs se mértéke, se szabálya.

Az uzsorás szerződés semmisségére vonatkozó kritika a tervezet harmadik szövegét nem érinti, de annál helytállóbb az uzsoratörvényjavaslattal és az e kérdésben még figyelembe jöhető második szöveggel szemben. Törvényhozásunk bizonyos erkölcsi magaslatról nem látja meg, hogy a semmisség statuálása folytán a gazdaságilag gyengébb fél, akinek pénzre van szüksége, e megtorlás által többet veszít, mint a kiuzsorázás következtében. Az uzsorajavaslat szerint hivatalból üldözendő uzsorás ügylet semmisnek mondatván ki, a befektetett vagy továbbadott hitel visszaadandó, ami egyenlő az adós romlásával. Semmis legyen mindenestre a szimulált ügylet, midőn mint az a reáluzsoránál történik, az uzsorát más ügylet képébe öltöztetik, valamint esetleg a hitelezésnek a kamat maximumán túlmenő része. A megmaradó normális hitelviszonyt az adós vagy fentartja, vagy megtámadja, de hivatalból megsemmisíteni felesleges. Ha az erkölcstelenséget akarja a törvény hangoztatni, tegye azt csak azzal a féllal szemben, aki erkölcstelen. Szorult helyzetben drága kölcsönt venni nem erkölcstelenség, csak az az egyén lehet az, aki nyújtja. Bár nem tartozik a magánjog keretében, mégis meg kell említenem azt a tendenciát, amely az uzsorát ki akarja venni a magánindítványra üldözendő vétségek köréből. A magam részéről nem tudok elzárkózni azon megfontolás elől, hogy tulajdonképpen az uzsora tényálladéka fokozottan magában foglalja mindazokat az elemeket, amelyek a magánindítványt indokoltá teszik. A magánindítvány egyrészt a sértett védelmét célozza, sérelmének, gyengeségének a köztudomástól való megóvását eredményezheti, másrészt megóvja az ügylet semmisségétől, amelyet a javaslat rákényszerít. De ezenfelül némi finom különbség is van az uzsora és a hivatalból üldözendő deliktumok legtöbbje között. Az élet, a testi épség és vagyonelleni bűntények többsége első szemléletre csakis egy jogellenes cselekményt mutat, amelynek elkövetője rendszerint ismeretlen és amelynél a hatóság kötelessége az okozót kikutatni és megbüntetni. Ezzel szemben az uzsora legtöbbszörre komplikált tényállást ölel fel; nehéz a gazdasági szolgáltatások kellő lemerése, a tényállás mindig bizonytalan és a bírói belátás ingatag körének alávetett, egyedül az állítólagos tettes a biztos. Az eljárás tehát az lesz, hogy valakit uzsora gyanújába fognak és csak azután kutatják, vajon cselekvése nem hágt-e túl a törvény korlátait; holott eddig — a háborús törvényhozástól eltekintve — a hivatalból üldözendő esetek legtöbbszörében a kész bűntett fekszik a nyomozók előtt és éppen a tettes rendszerint az ismeretlen. Közel áll tehát az uzsoránál a hivatalból üldözés mellett a személyi üldözés veszélye.

Legyen szabad még arra a különös ellentétre rámutatnom, amelyet jogunk egyrészt a játékból és fogadásból eredő kötelezettségeknél, másrészt az uzsoránál statuál. Hogy az uzsoraszerződés és az úgynevezett illetéktelen befolyás hatása alatt létrejött ügylet (T. 748/a. §.) semmis és hogy annak mi a következménye, azt már említettem. Játéknál a semmisség másképpen áll. A jog nem nyújt segédkezet a játékból eredő követelés érvényesítésére, de ha az ügylet végrehajtatott, azt nem semmisíti meg. Ugyanaz a tervezet, amely az aránytalan nyereséggel járó ügyletet az adós

könnyelműsége címén megsemmisíti és amelynek második szövege szerint az uzsora különösen semmis és különösen erkölcstelen, e szöveg 960. §-ához fűzött indokolásban szóról-szóra azt mondja, hogy »a játékot és a fogadást a tervezet nem tekinti általában véve erkölcstelennek; a játékügyletek és fogadások tehát nem semmisek«. Meglehetősen naiv módon még azt az indokolást is hozzáteszi, hogy »az a körülmény, hogy a játékszerződés és fogadás — habár abból az adósra kötelezettség nem hárul — mégis jogviszonyt létesít, kitűnik abból a jogszabályból, hogy amit az egyik fél játék, fogadás vagy ilyenre vonatkozó megállapodás alapján a másiknak szolgáltatott, jogalap hiánya miatt vissza nem követelheti«. Ez annyit jelent, hogy a játék félig-meddig érvényes jogviszony, nem azért, mert ártalmatlan, vagy hasznos, vagy közömbös, hanem azért, mert a jog úgy intézkedett. Azt hiszem, hogy a jog önmagának még sem lehet a forrása és talán mégis fel szabad vetni azt a kérdést, hogy ha a tervezet nem nyújt segédkezet a gyengébbnek, hogy a tőle játék alapján elvett összeget visszakövetelhesse, miért nyújt segédkezet az erősebbnek, aki birtokban van, hogy azt megtarthassa? Amikor a törvény állítólag megtagadja a jogsegélyt, akkor tulajdonképpen nem tesz egyebet, minthogy önbíráskodást engedélyez és az erősebb jogait statuálja. Ha a játékból kötelezettség tényleg nem származik, akkor mi akadály sem volna annak, hogy a kötelezettség nélkül adott teljesítés semmis és visszakövetelhető legyen. Hiszen, ha a törvény a játékot elősegíteni akarná, nem tehetne jobb intézkedést, mint aminőt a tervezet statuál. Mindenki abban a reményben vagy legalább abban a hitben játszik, hogy nyer. A tervezet ezt jól tudja, sőt a játékost biztatja is, hogy igyekezzék nyerni, mert a nyereséget megtarthatja. Ha ellenben korlátozni akarná a játékot, úgy mi sem volna egyszerűbb, mint a semmisséget a játékügyletre kiterjeszteni és ab ovo az ügyletet nyilvánítani semmisnek, nem pedig a visszakövetelést, vagyis a gyengébb, a birtokon kívül levő jogának az érvényesítését megsemmisíteni. Mindenesetre csodálatos, hogy a sokféle gazdasági körülmény, konjunkturális viszonyok, a pénzpiac helyzete által befolyásolt tetemes nyereséget eredményező ügylet, ha a magát utóbb tapasztalatlanak vélő adós óhajtja, a minden törvényes támpont nélküli bírói vélemény alapján megsemmisíthető, holott az egyszerű tényálladéku kaszinói játék vagy fogadás nem semmisíthető meg.

A kamatláb kérdéséhez fűződött nagy irodalmi viták felmentenek annak taglalása alól. A praktikus megoldás szempontjából legcélszerűbb indítvány az, hogy a törvényi és maximális kamatláb mai meghatározása elejtendő és ehelyett az 1.000 koronán aluli ügyek kivételével, amelyekre a jelenlegi 5⁰/₀, illetve 6⁰/₀ maradna, az osztrák-magyar bank kamatlábiához képest változó törvényi és maximális kamattétel állapítandó meg.

II.

»A mindenkori bér a munkás létalapja. Ha nem köthet munkabéri szerződést, ha nem kellő időben, vagy egyáltalán nem jut a béréhez, avagy ha a bére esetleg jogvesztés folytán megszűnik, a munkás valósággal elveszíti a kenyerét.«

Sinzheimer a munkabérkérdésről írott munkáját ezzel a megállapítással kezdi és én nem tehetek jobb szolgálatot az ügynek, mint hogy ezt a megállapítást leszögezem és minden munkabér-törvényhozás élére kívánom.

A magánjog nem lehet csupán a formák rendszere. Nem a jogügylet

megjelenési formáinak kodifikálása és azonos formáknak azonos következményekkel való felruházása a magánjog feladata. A helyes jognak vizsgálnia kell azokat a gazdasági hatásokat, amelyeket a jogügylet előidézhet és ennek az eredménynek a közre, vagy a magángazdaságra üdvös vagy káros voltához kell alakítania a jogszabályt. A gazdasági hatás szempontjából a munkabéri szerződés minden más ügylettől alapjában különbözik. Itt az egyik fél szolgáltatása a másik fél megélhetésének feltétele. Ha nincs bér, nincs kenyér. Míg tehát egyéb ügyletek a felek gazdasági helyzetének bizonyos eltolódását, a magángazdaságok szövevényeinek kisebb-nagyobb változását jelentik, addig a munkabéri szerződés az egyik félnek, a munkásnak, azt az alapot adja, amelyen egyénisége, gazdasága, szóval élete épül. Ha a munkás munkabéri szerződést nem köthet, béréhez nem juthat, nincs miből és nincs miért élnie, ellenben egyéb jogügyletek megkötése vagy elmaradása — általában — csak az életviszonyok több-kevesebb befolyásolását jelenti.

Nem szabad tehát a magánjognak a megszokott magánjoggal mérnie, ha munkabéri szerződésről van szó. Ennél az ügyletnél a törvényhozó célja az kell, hogy legyen, hogy a munkáját teljesítő munkás a létminimumot meghaladó bérét az esedékességkor teljes összegében megkapja.

A feladat kettős: egyrészt a bér nagyságának megállapítása, másrészt az így megszabott bér biztosítása. Feladatunk azonban korlátok közé szorul. Nem hághatjuk át azokat a határokat, amelyeket a mai jogrendszer és a mögötte rejlő gazdasági berendezés elénk szab. Igyekezetünk csak az lehet, hogy ezeken a kereteken belül érjük el a munkabér törvényes szabályozásában mindazt, amit a fenti elvek diktálnak.

A bérminimum megszabása és pedig oly megállapítása, hogy abból a munkás mindennapi kenyerén felül az életerő, önművelés, munkakedv fenntartására szükséges összeg kikerüljön, túlhaladja jogrendszerünk mai kereteit. Egyelőre le kell mondanunk ennek a távolabbi célnak az érvényesítéséről. Konkrét törvényjavaslatokkal állunk szemben és a kritika is csak a konkrét szövegre vonatkozhat. Sem a polgári törvénykönyv, sem az ipartörvény tervezete nem tud a bérminimumról. Szorítkozzunk tehát csupán arra a feladatra, amely a munkabérnek a munkás részére való biztosítását célozza.

Harmadik személyekkel szemben, vagyis oly követelések ellen, amelyeket a munkásviszonyban nem álló támaszt, a munkást a végrehajtási törvény védi. E törvény hiányait mások, más helyütt bőven fejtegették. A mi szempontunkból ezuttal csupán egy körülmény szorul kiemelésre. Az 1908 : XLI. t.-c., amely a végrehajtási törvény kiegészítéséről szól, a 2. §. 19. pontjában úgy intézkedik, hogy azoknál a személyeknél, akiknek járandóságai egészben, vagy részben le nem foglalhatóak, a náluk talált készpénz nem foglalható le teljes összegében. A végrehajtás alól ki van véve az az összeg, amely a végrehajtás fogantatásától a járandóság legközelebbi esedékességeig terjedő időre a le nem foglalható járandóság összegének megfelel. Eszerint, ha a kétezer korona le nem foglalható évi fizetésű hivatalnok ellen hitelező valamely hó elsején végrehajtást fogantat és ez alkalommal az adós lakásán 130 korona készpénzt talál, ez az összeg foglalás alá nem vonható, mert a havonként fizetett hivatalnoknak egy hónapra eső, vagyis a legközelebbi fizetés esedékességig járó és le nem foglalható fizetése 166 korona 66 fillér. Miként állna a helyzet, ha

az adós napszám, vagy hétszám szerint fizetett munkás, vagy szakmáymunkás? Mindenekelőtt megállapítandó, vajjon az utóbbiakra is kiterjed-e a 2. §. 19. pontjában foglalt mentesség. Ez a pont olyan »személyekről« beszél, akiknek »járandóságai« egészben, vagy részben le nem foglalhatók. Személy szerint biztosítja az említett törvény 6. és 11. §-a a járandóság egy részének érinthetlenségét az egyenként felsorolt állandó, köz- vagy magánszolgálatban levő és nem munkabért élvező alkalmazottak javára. Napidíjasokról, munkásokról nem ily módon emlékszik meg a törvény, nem e »személyek« részére állapít meg végrehajtási mentességeket. A törvény stilizálása az utóbbi esetben egészen eltérő. A helyett, hogy — mint az állandó alkalmazottaknál tette — a munkások számára statuálna foglalás alól mentesítő kivételt, vagyis, bizonyos fokú személyi mentességet, megváltoztatja az eddigi szövegezési eljárást és magát a munkabért védi, vagyis tárgyi mentességet ad. A nélkül, hogy e szövegezési különbség jelentőségét kutatnám, meg kell állapítanom, hogy ez a szövegezés a 2. §. 19. pontjának alkalmazhatósága tekintetében kételyeket támaszthat. Ez a pont személyeket és egyes személyek járandóságát említi. A munkabér a 11. §-ban körülírt járandóság fogalma alá nem esik és a munkások a szöveg szerint nem oly személyek, akiknek járandósága egészben vagy részben le nem foglalható. Ez a magyarázat azonban a szöveg szószerinti értelmezése. Fel kell tennem, hogy a törvény szerkesztője nem kívánta e tekintetben a megkülönböztetést és nem akarta a munkabért az egyéb járandóság részére biztosított kedvezménytől megfosztani. Fogadjuk el azt a valószínűséget, hogy a bíróságok az adott esetben a munkásokat is oly személyeknek tekintik, akiknek járandósága részben le nem foglalható. Alkalmazzuk tehát a 2. §. 19. pontjában körülírt mentességet a munkásra is. (Felteszem, mind a fenti példában, mind a munkás ellen vezetett végrehajtás esetében, hogy a 2. §. 15. és 16. pontjai szerint lakbér, élelmezés, fűtés, világítás céljaira intézkedni nem szükséges.) Az előbbi esetben említett hivatalnokkal egyidejűleg, valamely hó elsején foglalnak a munkásnál is. Ugyancsak 130 korona készpénz található. A munkás napi bére öt korona, bérét hetenkint fizetik, a legközelebbi bérfizetés egy hét múlva történik. A 2. §. 19. pontja szerint annyi készpénz hagyandó az adósnál, amennyi a járandóság legközelebbi esedékességeig terjedő időre a le nem foglalható járandóság összegének megfelel. A jelen esetben, a hétszámra fizetett munkásnál ez az összeg harminc korona. Tehát lefoglalható száz korona, meghagyandó harminc korona. Ugyanezen törvényhely alkalmazása mellett, egyidejűleg ugyanily összeggel rendelkező állandó alkalmazottnál, hivatalnoknál, a teljes 130 korona foglalásmentes maradt. A munkás [tehát, a gazdaságilag leggyöngébb, teljesen azonos jogi feltételek mellett kevésbé élvezi a törvényadta mentességet. A végrehajtási törvénynek helyesen kettős célt kell követnie. Biztosítsa a követelés behajtását, de mentse meg az adós számára a létminimumot. Az előbbi cél magyarázata nem a mi feladatunk. Ellenben elsőrangú munkáskérdés és a munkabér biztosításának lényeges kelléke, hogy a munkás létalapja, szükségletének minimuma az övé maradjon. Az említett törvényhelyek kimondják a létminimum mentességét, megszabják mértékét és esetenként részletezik. Miért engedik tehát, hogy a béréből élő munkás azt is elveszítse, ami az állandó alkalmazású, kényelmesebb életű tisztviselőnél érinthetetlen minimum? Ha szándékos a megkülönböztetés, hiba; ha ellenben csak pongyola szövegezés-

ről van szó, oly tévedés, amely könnyen orvosolható. Közelfekvő az ellenvetés, hogy az állandóan alkalmazott készpénze a legközelebbi havi fizetésig való megélhetésre szükséges, míg a munkás, akit hetenkint fizetnek, a végrehajtás dacára hetenkint fogja megkapni végrehajtás alá nem vonható bérét. Ez az ellenérv alapos, de csak abban az egy esetben, ha a talált készpénz csakugyan az állandó alkalmazott járandóságának része. Minden más esetben az a helyzet, hogy az adósnál talált fölös készpénz a munkásnál kevésbé van védve, mint az állandó alkalmazottnál. Midőn a munkabér minden irányú biztosítását hangoztatjuk és a munkabér-uzsora ellen küzdünk, követelnünk kell ennek a jogtalanságnak orvoslását is. Új törvények hozataláig javítsuk a régieket. Az 1908: XLI. t. c. 2. § 19. pontjának oly módosítása szükséges, amely a naponként, hetenként vagy darabszámra fizetett munkás készpénzének minimumát ugyanolyan mértékben védi, mint a 6. és 11. §§-ban felsorolt személyek jövedelmét.

A végrehajtási törvény által védett létminimumon felül anyagi jogszabályokkal is meg kell védeni a munkást az oly kiuzsorázástól, amely a munkabérnek, illetőleg a bérkövetelésnek harmadik személyre való átruházásából eredhet. Az ipartörvény, valamint a polgári törvénykönyv tervezetei e tekintetben egyáltalán nem intézkednek. A munkás érdekében és egyidejűleg a munkaadó ellenkövetései érdekében is meg kell akadályozni a munkabérnek korlátlan engedélyezés, elzálogosítás, utalványozás által való igénybevételeit.

A munkaadóval szemben szorul a munkabér a törvény leghatásosabb védelmére. Ez az a terület, ahol az uzsora a maga teljességében érvényesülhet. A munkás, aki fizikai munkájával csak máról holnapra biztosíthatja megélhetését, általában szorult helyzetben van és a munkaadó teljesítésének megvonása, vagy aránytalanul csekély volta a munkás anyagi romlását vonja maga után. Az uzsora alkatelemei tehát fenforognak minden olyan esetben, a midőn a munkás nem juthat megfelelően megszabott és munkájával kiérdemelt teljes béréhez. Mint említettem, el kell ejtenünk a munkabér-minimumnak mai jogrendszerünkbe való beillesztését. Ennek a problémának megoldása sajnos, nem a legközelebbi jövő feladata. Ellenben elérhető és elérendő kívánság, hogy az egyéni, vagy munkarendi szerződéssel megállapított bér csakugyan a munkás kezéhez jusson. Az ipartörvény tervezetének harmadik címe (Munkásvédelem) és a polgári törvénykönyv javaslata II. részének tizenegyedik címe (A munka jogviszonyai) törekszenek e feladat megvalósítására. Túlságosan messze vezetne, ha e két munkát tüzetes vizsgálat alá vennők. E dolgozat keretein belül nem végezhetnénk a részletekkel. Anélkül, hogy kritikába bocsátkoznám, csupán néhány alapelvet kívánok kitűzni.

Általános szabályként kell tekintenie a törvényhozásnak, hogy a munkabér a munkásnak az esedékességkor, minden levonástól mentesen, készpénzben kifizetendő. Ez a munkásra nem pénzkérdés, hanem életkérdés. E követelménnyel szemben a legszigorúbb vizsgálat alá kell vonni mindazokat a kivételeket, amelyeket mai jogunk és a különböző tervezetek a munkaadó javára engednek. A truck-rendszer elleni küzdelem már hasznos eredményeket teremtett, a »jancsibankók« kora lejárt. Ez azonban csak félmunka. Teljessé kell tenni a levonási tilalmat amelynek a munkaadók szempontjából is kedvező tünete a nagyobb munkakedv, magasabb teljesítmény lesz. Csak az a munkás dolgozik kedvvel és

kitartással, aki tudja, hogy munkájának teljes ellenértékére számíthat. Nem elegendő az ipartörvényünkben tiltott árúhitelezés, élelmicikk árlevonás, hanem mindennemű, a munkabér terhére történő szolgáltatást, a feldolgozandó termék vagy félgyártmány, tüzelőanyag, lakbér, haszonbér, stb. hitelezését is tiltani kell és semmisséggel kell sújtani. A munkaadó e tekintben nem lehet előnyösebb helyzetben más hitelezőknél és érdekeit az általános magánjogi és perjogi szabályok szerint, de nem a munkabér visszatartása útján óvhatja meg. A munkás rendszerint a forgalomban összes igényeit kielégítheti, szövetkezés útján is megkönnyítheti szükségleteinek fedezését, úgy, hogy nem szorul a munkaadó szolgáltatására. Ha pedig a munkaadó mégis szolgáltat, úgy ez oly külön hitelüzlet, amelynek a munkabér csakis a végrehajtási törvény keretein belül szolgálhat fedezetéül, de nem mint compensationalis alap. Kötelező szabályként iktatandó be a levonási tilalom kizárásának abszolút semmissége. E semmisség hatálya természetesen nem terjed ki az egész munkabéri szerződésre, hanem csupán a munkabérbe betudandó szolgáltatásra, illetőleg a levonási tilalom kizárására.

Amíg egyrészt alapelv a munkás teljes keresményének az ő részére való biztosítása és következőleg a természeti szolgáltatások ellenértékének levonási tilalma, másrészt egyetlen kivételt engednünk kell e szabály alól. E kivétel a munkaadónak az a követelése, amelynek jogalapja a munkás tiltott cselekménye, illetve mulasztása. Midőn a munkás felróható károkozásáról vagy szándékos jogszabálysértésről van szó, túlmennénk a munkabér védelmén, ha az ellenkövetelés érvényesítését megakadályoznók. A munkabér-uzsora meggátlása nem vezethet a hitelező károsítására. A munkás cselekménye vagy mulasztása csak akkor esik a tiltott cselekmények körébe, ha a tilalom alapja a törvény, a kollektív szerződés, vagy ennek hiányában a munkarend. A szándékos munkabeszüntetés — még ha alaptalan is — önmagában tiltott cselekmény nem lévén, munkabér visszatartásra a munkaadó károsodása esetén sem adhat jogot. Csak az oly munkabeszüntetés szolgálhat a munkaadó követelésének a munkabérből való levonására, amely a törvény, a kollektív szerződés, vagy a munkarend szerint — feltéve, hogy utóbbit a hatóság a jogszerűség szempontjából is ellenőrzi — tiltott cselekmény.

A munkabérnek készpénzben és az esedékességkor való kifizetése oly követelmény, amelynek jogszerűsége a fenti fejtegetésekből önként folyik. A tilalmas beszámítással nem esik azonos megítélés alá azoknak a fizetéseknek a felszámítása, amelyeket a munkaadó a munkás helyett eszközölt. Ezek a munkabér részei. Ide számíthatjuk a munkabér-előleget, a betegsegélyezési járulékot.

Ismételten hangsúlyoztam, hogy a kiérdemelt munkabér nem csak követelése a munkásnak, hanem létalapja is. Ha tehát bérét a munkaadó tiltott beszámítás, vagy nem fizetés okából nem folyósítja, a munkás anyagi és erkölcsi romlását idézheti elő. A polgári törvénykönyv tervezete szerint (III. szöveg 1458. §.) aki másnak a jó erkölcsökbe ütköző módon szándékosan kárt okoz, tartozik a sértettnek ebből eredő kárát megtéríteni. Az uzorás szerződés törvénybe ütközik. Az uzsora tényálladáki elemeit tartalmazó munkabér-uzsorát mai jogunk szerint nem tiltja ugyan az uzsora-törvény, de kétségtelen, hogy az beleütközik a jó erkölcsökbe. A vázolt munkabér-visszaéléseket tehát nem csak tilalmazni és semmisséggel sújtani kellene, hanem az említett 1458. §. alapján kártérítési alapul szolgálónak

kellene kimondani. E cél elérése végett az 1459. §. oly módosítása szükséges, amely az alaptalan munkabér-visszatartást jogellenes cselekménynek minősíti. Kötelmi jog megsértése ugyanis csak jogellenesség esetében tiltott cselekmény és ebbeli kártérítési ok. A jogellenesség tág fogalma oly módon volna körülírandó, hogy a jogtalan munkabér visszatartása minden kétségét kizárólag magánjogi tiltott cselekménynek minősítsék és a munkás kártérítési követeléseinek alapjául szolgáljon.

Az itt megjelölt irányelvek első szemléletre túlságos szigorúaknak látszhatnak. De ne tévesszük szem elől, hogy létkérdést kell megoldanunk, midőn a munka kiuzsorázását akarjuk megakadályozni. És ne feledjük, törvényeink és tilalmaink nehezen érik utól a bűnöst. A munkaviszony fennállása alatt aligha tudunk a munkaalkalomra ráutalt munkáson törvényekkel segíteni. A kereseti lehetőség törvényt bont. Aki az egyik kezével a kenyeret adja, a másikkal a korbácsot is megsuhinthatja: az éhes áldozat tűrni fog. Amíg a munkaviszony tart, többet fog lendíteni a munkás sorsán a szövetkezés és szervezés ereje, mint a törvény védelme. Csak a munkaviszony felbontásakor lép fel a károsult és segíthet a törvény. Kevés lesz tehát az, amit a munkabér biztosítása érdekében a törvényhozó tehet; de legyen legalább ez a kevés alapos.

Jogerő a munkásbiztosításban. *)

Irta **dr. Baumgarten Nándor** közigazgatási bíró.

A kereskedelmi és ipari alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosítását az 1907. évi XIX. t.-c. szabályozza. E törvény autonom testületeket, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárt és a kerületi pénztárakat szervezte a biztosítás keresztülvitelére. E testületeket a döntés jogával ruházta fel úgy a járadék, azaz a baleset folytán fizetendő kártérítés meghatározása, mint pedig a járulék, azaz a biztosításra köteles üzemek fizetési kötelezettségének megállapítása kérdésében. Igen fontos érdekek kívánják a jogbiztonságot abban a tekintetben, vajjon e testületek, valamint a munkásbiztosítási ügyekben eljáró egyéb hatóságok határozataikat módosíthatják-e vagy nem.

A törvényben magában erre csak közvetve találunk támpontot. Így a 91. §. szerint az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár a kártalanítási igényjogosultság megállapításánál a kártalanítás mérve felett is határoz. E határozat ellen a törvény szerint felebbezés nyújtható be, de ennek nincs halasztó hatálya. A törvény 94. §-a szerint akkor, ha a járadékot élvező sérült állapotában oly változás áll be, mely a kártalanítás megállapítására befolyással lehet (l. a Pp. 413. §-ának analog indokokból fakadó rendelkezését), a pénztár újabb kártalanítási eljárást indíthat meg és a járadék megszüntetésére, leszállítására vagy felemelésére vonatkozó újabb határozat a járadékot élvező értesítését követő hónapban lép életbe. E helyütt is a törvény csak annyit mond, hogy az ily határozat ellen beadott felebbezésnek nincs halasztó hatálya. Végül a 181. §. kimondja, hogy a törvényes határidőben benyújtott vagy előterjesztett felebbezésnek, amennyiben a törvény kivételt nem állapít meg, a határozat végrehajtására halasztó hatálya van.

*) Szerzőnek legközelebb megjelenő „Jogerő a közigazgatási eljárásban” című művéből.

Mint e rendelkezések idézéséből látjuk, a törvény csak az alaki jogerőről intézkedik és ennek, valamint a határozat végrehajthatóságának összefüggését írja körül. Ismétli azt az elvet, hogy rendszerint csak a jogerős határozatok végrehajthatók, kivételes esetekben azonban a jogorvoslatnak halasztó hatálya nincs.

Midőn azonban az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályait a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal jóváhagyta, az anyagi jogerő kérdésében is oly rendelkezések léptek életbe, melyek a törvényben nem foglaltatnak, hanem abból szükségképen következnek.

Így ez alapszabályok 98. §-a részletesen következőképen szabályozza az újrafelvételi eljárást:

»A kerületi munkásbiztosító pénztárnak, valamint az Országos Pénztár igazgatóságának a baleseti kártalanítás tárgyában hozott határozata jogerőre emelkedik, ha ellene az 1907: XIX. t.-c. 90–91. §-ában megállapított törvényes határidőn belül felebbezés nem adatott be.

A felebbezésnek a megállapított segélyek és kártalanítások kiszolgáltatására nincs halasztó hatálya.

Az Országos Pénztár, valamint a kerületi munkásbiztosító pénztár a baleseti kártalanítás tárgyában hozott határozatot csak azon az alapon módosíthatja, ha újabb kártalanítási eljárás folytán (1907: XIX. t.-c. 94. §.), vagy pedig az igényjogosultak számának változása, vagy távolabbi igényjogosultakat kizáró közelebbi igényjogosult igényének érvényesítése folytán (1907: XIX. t.-c. 74. §.), végül újrafelvétel alapján új határozatot hozott.

A 103–104. §§. pedig az újrafelvétel feltételeit sorolják fel. Abból, hogy a határozat megváltoztatására újrafelvételre van szükség, azt a következtetést kell vonnunk, hogy a pénztári határozatok jogerőre képesek. Kétségtelen ez a most idézett szakaszok alapján a balesetbiztosításnál; de kiterjesztette a jogerőt az Állami Munkásbiztosítási Hivatal joggyakorlata a betegségbiztosításra is. A bírói tanács 26. számú elvi határozata e kiterjesztést következőleg indokolja:

»... Ez a megfélebbezett pénztári határozat a pénztár és az igénylő vonatkozó segélyezési jogviszonyát mindaddig érvényes joghatállyal szabályozta, amíg azt jogszerűen hatályon kívül nem helyezték. Az itt tárgyalt esetben azonban ily jogszerű hatályon kívül helyezés nem történt.

Igaz ugyan, hogy igénylőnek füdőre elutazása előtt kézbesítették a pénztár elnökségének újabb határozatát, amely igénylőnek kifejezetten csak a gyulai szanatóriumot engedélyezte, ellenben egyéb szanatóriumban való elhelyezését megtagadta. Ez az elnökségi határozat azonban az igazgatóság korábbi, ellenkező határozatának joghatályát nem érinthette.

Ez az elnökségnek a kerületi pénztár alapszabályai 32. §-ában, illetőleg az itt hivatkozott alapszabályok 174. §-ában megállapított és az igazgatóságnak alárendelt hatásköréből szükségképpen következik. De ettől eltekintve, maga az igazgatóság sincs arra jogosítva, hogy valamely konkrét segélyezés tárgyában alakilag szabályszerűen hozott határozatát, a tényállásban bekövetkezett változás hiányában és pusztán az eset újabb és eltérő megítélése alapján módosíthassa.

A pénztár felebbezéssel megtámadott határozatai tekintetében kifejezetten is így rendelkezik az Elj. rend. 92. §-a, amely szerint a pénztár felebbezéssel megtámadott határozatában foglalt álláspontját a per során csak bizonyos, ott meghatározott tényállásbeli változások esetén módosíthatja.

Egyébként mind a kerületi munkásbiztosító pénztár, mind az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatóságának a baleseti kártalanítás tárgyában hozott határozata, az országos pénztári alap-

szabályok 98. §-a értelmében jogerőre emelkedik, ha ellene jogszerű felebezést be nem adtak. Ugyancsak e §. értelmében mind az egyik, mind a másik pénztár a baleseti kártalanítás tárgyában hozott határozatát csak azon az alapon módosíthatja, ha újabb kártalanítási eljárás, vagy újrafelvétel alapján hoz új határozatot. Az újrafelvétel feltételeit pedig az Országos Pénztár alapszabályainak 104. §-a tüzetesen megállapítja.

Ez a szabályozás a helyi szervek igazgatóságainak betegségi biztosítási segélyek tárgyában hozott határozataira nézve mind ezeknek, mind az országos pénztárnak alapszabályaiból hiányzik ugyan. A felsőbb bíróság jogi felfogása mégis az, hogy e szabályok az oki azonosság következtében a joghasonszerűség alapján a helyi szervek igazgatóságainak a betegségi segélyekre vonatkozó határozataira is lényegileg kiterjednek. Jelesül, az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár helyi szerveinek igazgatóságai betegségi biztosítási egyes segélyek kiszolgáltatása tárgyában alakilag szabályszerűen hozott határozataikat csak abban az esetben helyezhetik hatályon kívül, ha a tényállás a segélyezésre kiható módon megváltozott.

Ellenben nem helyezheti hatályon kívül az igazgatóság a szóban levő határozatát abból az okból, mert az igazgatóság, illetőleg a határozat meghozatalában résztvevő tagjainak többsége változatlan tényállás mellett is, az előzőtől más meggyőződésre jutott. Ez a felfogás ugyanis, érvényesülése esetén, az esetről-esetre összeülő igazgatósági tagok véletlenül kialakuló többségének játékává tenné a biztosítottak igényeit és olyan jogbizonytalanságot teremtene, amely a beteg tagok ellátásának egyenletességét és megnyugtató biztosságát megrendítené, ezzel egyszersmind a biztosítás szociális és higiéniai céljait jelentékenyen veszélyeztetné.

Már pedig a jelen perbeli esetben a kerületi pénztár igazgatóságának első határozatát következőleg nem változott olybá a tényállás, amely jogszerűen megokolta volna, hogy az igazgatóság a már egy ízben határozatával elintézett segélyezési ügyet újabb határozat tárgyává tegye.

Mindezeknél fogva és figyelemmel arra, hogy az ügy jelen állásában már felül nem vizsgálható kérdés, hogy a pénztár igazgatósága által első ízben hozott és jogerőre emelkedett határozatával helyesen állapított-e meg készpénzbeli megtérítést a gyógytényező természetbeni kiszolgáltatása helyett, a felső bíróság az igényt lényegben alaposnak ismerte el és felebezésnek megfelelőleg helyt adva, a pénztárt fizetésre kötelezte.

E szempontból fontos a biztosítási tanács 19. számú elvi határozata is, amely szerint a járulék felosztásának és kirovásának csak az üzembesorozás jogereje után lehet helye. Ebből nyilván következik, hogy az üzembesorozás kérdésében hozott határozatok, amelyek az érdekeltnek szerzett jogokat adnak, az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár által meg nem változtathatók, hacsak újabb tények erre okot nem adnak.

A 19. számú elvi határozat indokolásának idevonatkozó része következőképen szól:

»A hivatal a társulat felebbezésének a balesetbiztosítási járulék kirovása ellen irányuló részét tárgyalván, annak helyt adott és az országos pénztár 1/594. Brg. 5. sz. határozatát megsemmisítette.

Az 1907 : XIX. t.-c. 157. §-ának már idézett második bekezdése szerint ugyanis az országos pénztár üzembesorozási határozatai egész terjedelmükben megfelelhetnek az állami munkásbiztosítási hivatalhoz, mert a törvény e tekintetben semmiféle korlátozást nem tartalmaz. Az üzembesorozási határozat ellen beadott felebbezésnek az idézett törvény 181. §-a szerint a határozat végrehajtására halasztó hatálya van, mert a törvény ezekre a határozatokra kivételt e tekintetben nem állapít meg.

Minthogy az üzembesorozási határozatnak végrehajtása a balesetbiztosítási járulék kirovása, a 181. §. idézett rendelkezéséből az következik, hogy a balesetbiztosítási járulék kirovásának elengedhetetlen előfeltétele az illető üzemre vonatkozó üzembesorozási határozatnak jogerőssége.

A tanács ezt az elvi álláspontot foglalván el, a szóban levő esetről azt állapította meg, hogy ez az előfeltétel hiányzik, még pedig több okból is. Hiányzik első sorban azért, mert az országos pénztár igazgatósága előbb határozott a kirovás, mint a besorozás tárgyában és az üzembesorozási határozattal egyidejűleg kézbesítette a balesetbiztosítási járulékot kirovó határozatot is, úgy hogy az előbbinek a kirovás idejében való jogerőssége a besorozott üzem tulajdonosának felebbezési joga folytán is ki volt zárva. Ettől eltekintve azonban a felebbező társulat üzemét besorozó országos pénztári határozatot a hivatal egy más érdekelt felebbezése folytán 2.209. 1912. szám alatt kelt tanácsi határozatával időközben meg is semmisítette, amihez képest egészen kétségtelenné vált, hogy a kirovó határozat törvényes alapja, a jogerős üzembesorozás hiányzik.

Ezért azután a kirovó határozatot hatálytalannak kellett kijelenteni. A felebbezésnek az üzembesorozási határozat ellen irányuló része e határozatnak időközben történt megsemmisítése folytán tárgytalanná vált.

De nemcsak elvi jellegűeknek kimondott, hanem egyéb bírói határozatokban is megtaláljuk azt az álláspontot, amely a pénztári határozatok jogerőre emelkedését jogszerűnek elfogadja. Példaképen utalunk a budapesti munkásbiztosítási választott bíróságnak egyik ítéletére, amely — érdemben az állami munkásbiztosítási hivatal bírói gyakorlatával egyezően — kimondja, hogy a bíróság az újabb kártalanítási eljárás során a korábbi pénztári határozatot sem a baleset üzemi jellegének, sem a kártalanítás alapjául vett kereset összegének megállapítása tekintetében felülvizsgálat tárgyává nem teheti. (Schulcz: Munkásbiztosítási joggyakorlat, III. köt. 610. l.)

Az állami munkásbiztosítási hivatal egyik ítélete (Schulcz: Munkásbiztosítási joggyakorlat, III. kötet, 668. lap.) viszont a munkásbiztosítási választott bíróságok ítéleteinek megokolásától is megtagadja a jogerőre emelkedés lehetőségét. Szükségképen és még inkább helytálló ez a felfogás a pénztári önkormányzati szervek határozatainak megokolására nézve.

A szóban forgó határozatok anyagi jogereje nem általános érvényű, hanem csak a pénztárra és a határozatban megnevezett felekre, illetőleg ezek jogutódaira és a határozatban elintézett jogviszonyra szorítkozik. Így pl. valamely özvegynek üzemi baleset folytán elhalt férje után emelt kártalanítási igényét a halál és a baleset oki összefüggésének hiánya okából elutasító jogerős pénztári határozat nem állja útját annak, hogy az elhaltnak igényjogosult szülei, tehát nem a jogerős határozatban megnevezett személyek, utóbb külön és sikerrel megkíséreljék kártalanítási igényük érvényesítését, ha az oki összefüggést a halál és baleset között bizonyítani tudják. Ellenben a jogerős határozattal besorozott üzem új tulajdonosa nem kérheti az üzemnek újabb besorozását pusztán azon az alapon, amely szerint vele szemben még nem, hanem csak az előző tulajdonossal szemben hoztak besorozó határozatot; a jogerős besorozó határozat hatálya ugyanis kiterjed a besorozás idején volt üzemtulajdonos jogutódjára is. Ellenben abból, hogy a felek azonossága mellett az elintézett jogviszony (jogigény) azonosságára is támaszkodik a határozat jogereje, következik, hogy a baleseti sérült részére jogerős határozattal megállapított járadékot, ha a sérült utóbb elhal, hozzátartozói csak a halál időpontjáig terjedő időre igényelhetik a jogerős határozat alapján, ellenben a halálnak az üzemi balesettel vittatott összefüggésére alapított hozzátartozói járadékigények nem állnak a sérült járadékát megállapító korábbi jogerős határozat hatálya alatt, hanem az új igények új határozat hozatalára várnak.

Amíg a most tárgyalt határozatok jogereje a határozattal szerzett jogok védelmét célozza, amelyet csak rendkívüli jogeszközök (újr felvétel) útján lehet megtámadni, addig a jóváhagyást igénylő határozatok jogereje csak azt jelenti, hogy a jóváhagyott határozatban foglalt rendelkezés mindenkivel szemben érvényes mindaddig, amíg azt valamely érvényes módon meg nem változtatják, mindenkor az új határozat, illetőleg a határozattal elfogadott szabályzat tartalma lévén abban irányadó, hogy a korábbi szabályok uralma alatt szerzett jogok további fenmaradása mily mérvben ismertessék el. Ennek az anyagi jogerőnek tehát nem a felekre szorító viszonylagos, hanem ezeknek körén túl is terjedő általános kihatású tartalma van.

A jogerő tekintetében felmerülő elvi jelentőségű kérdéssel összefügg a felügyeleti jogkörnek viszonya a jogerős pénztári határozatokhoz.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 175. §-a ugyanis feljogosítja az Állami Munkásbiztosítási Hivatalt, hogy a pénztár önkormányzati szerveinek minden határozatát vagy intézkedését, amely a törvénnyel vagy az érvényben álló szabályokkal és rendeletekkel vagy a pénztár céljával és rendeltetésével ellenkezik, hivatalból megsemmisíthesse.

A törvény nem különböztet ebben a vonatkozásban a pénztár jogerős és nem jogerős határozatai között. El kell fogadni tehát, hogy az *Állami Munkásbiztosítási Hivatal megsemmisítési jogköre a pénztári önkormányzat szerveinek jogerős határozataira is kiterjed.*

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal határozatainak jogereje csak a vitás és ezekhez hasonló, t. i. a felek jogait tárgyazó határozatokra vonatkozik, amelyek tekintetében már az 1901. évi XX. t. c. 10. §-ából is folyik annak a megállapításnak helyessége, amely szerint azok a megjelölt korlátok között jogerőre emelkednek.

Nem vonatkozik ez azonban a nevezett hivatalnak tisztán felügyeleti jogkörében tett közigazgatási intézkedéseire, amelyeket különösen az 1907. évi XIX. t.-c. 169., 172–177. §-ában megjelölt hatáskörében, továbbá bizonyos pénztári határozatok jóváhagyására vonatkozó jogkörében tesz.

Ezeknek az intézkedéseknek anyagi jogereje csak abban az esetben áll be, amidőn a hivatal a jóváhagyást megadó intézkedést tett. A jóváhagyáshoz fűződő szerzett jogok védelme ugyanis kizárja, hogy a megadott jóváhagyás visszavonható legyen és a jogállapot biztossága megzavartassék.

A hivatal bírói osztályának ítéletei, továbbá pert befejező és egyéb érdemleges intézkedést tartalmazó végzései, a biztosítási tanácsok és a fegyelmi tanácsok határozatai mind alaki, mind — az előrebocsátottakban megjelölt korlátok között — anyagi szempontból, ellenben a felügyeleti és jóváhagyási intézkedések csak alaki — de a jóváhagyást megadó intézkedések egyszersmind anyagi — szempontból jogerőre emelkednek.

A munkásbiztosítási választott bíróságok ítéletei és végzései jogerőre emelkedhetnek és illetőleg bizonyos feltételek fenforgása esetén jogerőre emelkednek is.

E jogerő általában mind alaki, mind anyagi szempontból bekövetkezik. Az ily ítélet és végzés ellen további rendes jogorvoslatnak nincs helye és az ítélettel, illetőleg végzéssel létesített jogi rendezés végleges. A jogerő azonban csak viszonylagos, t. i. a felekre (és jogutódaikra), valamint az elintézett jogviszonyra szorító hatálya van. Egyébként pedig a végzéseknek anyagi jogereje több esetben ki van zárva.¹⁾ Így a bíróság

¹⁾ L. a végzések jogerejéről fent 5. és 22. §, továbbá a 32. szak. A most közölt adatok egy részét Dr. Pav Géza o. tan., bíró szívességének köszönhetem. A jogerő kérdése egyéb szociális biztosító intézményeinknél is felmerül (bányászati és erdészeti társ-pénztárak, dohánygyári betegsegélyző pénztárak, országos gazdasági munkáspénztár). Itt azonban alig találunk tétéles szabályozást és következetes gyakorlatot; ezért ezeknek fejtegetését mellőzzük.

hatályon kívül helyezheti (megváltoztathatja) egyoldalú kérelemre hozott elutasító végzését, továbbá hivatalból is visszavonhatja a bírságot és pénzbüntetést, valamint elzárást rendelő végzéseit. (206. §.)

Végül különös fontossága van a praejudikális határozatoknak a munkásbiztosítási ügyekben azért, mert a munkásbiztosítási hatósági szervezet keresztülvitele oly szerencsétlenül valósított meg, hogy hasonló ügyekben a legkülönfélébb hatóságok döntenek.

Beismeri ezt a kereskedelemügyi miniszter által 1914-ben kiadott, az ipari bíróságokról szóló törvénytervezet indokolása is, amely szerint a munkásbiztosítási hatósági szervezetnek »egyik nagy hátránya éppen abban nyilvánul, hogy a hatósági jogkör a legkülönbözőbb fórumok között oszlik meg és így semmi biztosíték sincs arra, hogy az egyes munkásbiztosítási kérdések összefoglaló és egységes szempontok szerint nyerjenek elintézt, tekintet nélkül arra, hogy mi a tárgya annak a pernek, amelyben a munkásbiztosítás körébe vágó kérdés felmerült. Így magának a biztosítási kötelezettségnek kérdésében, amely a biztosítási jognak egyik alapkérdése, az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései értelmében határoz az iparhatóság három fokon, ha a biztosítási kötelezettség a bejelentés elmulasztásából keletkezett kihágási ügy során válik vitássá; határoz továbbá az elsőfokú iparhatóság és ennek határozatával meg nem elégedés esetén a rendes bíróság, ha a biztosítási kötelezettség a járulékok iránt érvényesített perben vitás; ugyanebben a kérdésben határoz a munkásbiztosítási bíróság és felsőfokon az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bírói osztálya a segélyezés vagy kártalanítás iránt folytatott perben; határoz a közigazgatási hatóság és a közigazgatási bizottság határozatával meg nem elégedés esetén a közigazgatási bíróság, ha a biztosítási kötelezettség valamely közkórház részéről a pénztár ellen támasztott ápolási költségkövetelés keretében válik vitássá; balesetbiztosítási kötelezettség kérdésében dönt az Állami Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa is, amidőn az üzemek besorozása vagy a járulékok kirovása tárgyában határoz; végül fenmarad a rendes bíróságok általános illetékessége mindazokban az esetekben, amidőn valamely alkalmazott üzemi balesetből kifolyólag szolgáltatott kártalanítás megtérítése iránt az üzemtulajdonos ellen indít pert. Bővebb magyarázatra nem is szorul, hogy ily sokféle hatóságnak és bíróságnak hatásköre kész veszedelme a jogegységnek, amelynek hiánya az 1907. évi XIX. t.-c. idézett rendelkezései következtében a szociális jog terén gyakran kirívó módon érezhető.«

Addig azonban, amíg a reformtörekvések meg nem valósulnak, igen gyakran fordul elő, hogy a miniszteriumnak, a járásbíróságnak, a választott bíróságnak és a munkásbiztosítási hivatalnak oly kérdésekben kell döntenie, amelyekben a hatóságok egyike vagy másika már nyilatkozott. E kérdés, amint arra már utaltunk (lásd 2. §), nem függ össze szorosán a jogerő problémájával, de arra élénk világot vet. Igyekeztünk a különböző hatóságok joggyakorlata alapján tájékozódni, vajjon a praejudiciumok kötelező erejére vonatkozó elvi kijelentés történt-e.

Kutatásaink eredménye azonban csak az, hogy a hatóságok illetőleg bíróságok annyira, amennyire lehet, respektálják a már elfoglalt álláspontokat. De erre jogszabály hiányzik és az összes említett hatóságok és bíróságok mindeddig gondosan tartózkodtak attól, hogy elvi kijelentésekkel e kérdésben állást foglaljanak. A gyakorlatban alig fordult elő eset, hogy a praejudiciumot figyelmen kívül hagyták volna, de nincs eset arra sem, hogy ennek kötelező hatályát kifejezetten elismerték volna. A hatáskörök összefoglalása vagy legalább is bizonyos kérdésekre vonatkozó praejudikális jogkör teremtése jelentékeny biztosítékot nyújtana arra, hogy a munkásbiztosítás a maga egészében egységes szempontok szerint érvényesüljön, amire nézve ezidőszert intézményes biztosíték nincs.

Az 1915. évi baleseti járulékkirovás a felosztó-kirovó üzletágban.

Irta: **Mihályfi Dezső**, az Országos Munkásbiztosító Pénztár műszaki titkára.

Az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága az évi baleseti költségeket az 1907. évi XIX. t.-c. 36. §-ban meghatározott felosztó-kirovó rendszer szerint viselő üzemek egységdíjtételét az 1915. elszámolási évre vonatkozólag f. évi június hó 9-én tartott ülésén 0-00053342087-ben állapította meg. Az 1915. évi felosztó-kirovó rendszerbeli kirovás munkálataival eszerint az Országos Pénztár jóval, majdnem egy félévvel hamarabb készült el, mint a háborút megelőző bármely esztendőben és egy hónappal hamarabb, mint az utolsó, tehát az 1914. elszámolási évre nézve. Az Országos Pénztár baleseti ágazatának pénzügyi helyzete szempontjából fontos és egyben igen öröndetes ez a gyorsaság, mert nemcsak hogy hamarabb jut a pénztár a jól fizető munkaadók révén járadékok alakjában már folyósított kiadásainak fedezetéhez, hanem jóval több ideje marad az elszámolási esztendő végeig ahhoz, hogy a késedelmesen fizető munkaadótól a kirótt járulékokat a közigazgatási végrehajtás során kényszerrel behajtsa. Az 1913. és 1914. évi baleseti járulékok kirovására vonatkozó munkálatok ismertetése során már a múlt esztendőben rámutattam a Munkásügyi Szemle hasábjain arra, hogy a kirovások gyors lebonyolítása előreláthatólag milyen kedvezően fogja befolyásolni a baleseti ágazat pénzügyi mérlegét. Hogy ez a számítás mennyire bevált, mutatja az alább következő táblázat, amely a felosztó-kirovó rendszer 1915. évi költségeit tünteti fel:

KIADÁSOK.

I. Kártalanítási költségek:

1. Járadék	5,484.667 K 90 f
2. Gyógyászati ellátás	5.495 » 55 »
3. Kórházi költség	66.853 » 10 »
4. Fürdő- és szanatóriumköltség	23.920 » 92 »
5. Temetkezési segély	23.344 » 90 »
Összesen	5,604.282 K 37 f

II. Kezelési költségek:

A) Központi költségek:

6. Baleseti felülvizsg. intézeti költség	144.997 K 02 f
7. Központi végrehajtás és folyószámla egyeztetés	42.508 » 49 »
8. Baleseti kártalanítási és üzemellenőrzési helyszini vizsgálatok	4.567 » 08 »
9. Rendkívüli kezelési költség	20.995 » 56 »
Összesen	213.068 K 15 f

B) A ker. pénztáraknál felmerült kezelési költség:

10. 102. §. alapján megtérítendő kezelési költség	636.288 K 89 f
11. Közvetlenül megtérítendő kezelési költség	271.547 » 58 »
12. 102. §. alapján megtérítendő orvosi költség	324.912 » 77 »
13. Közvetlenül megtérítendő orvosi költség	248.928 » 73 »
Összesen	1,481,677 K 97 f

III. Egyéb üzleti költségek.

Kamatok :

14. Hitelezőknek	265.275 K 07 f
15. Tartalékalapnak	327.207 » 75 »
Összesen	592.482 K 82 f

IV. Tartalékra.

16. Korábbi évek (1907=1914.) tartalékjainak (1907. évi XIX. t.-c. 38. §.) fedezésére	2,268.292 K 32 f
Összesen	10,159.803 K 63 f

BEVÉTELEK.

1. 37. §. baleseti díjak Korábbi évekről (1907 - 1914) származó pótkirovások :		143.649 K 38 f
2. 1907/10. évi bal. járulékegyenleg	8.295 K 06 f	
3. 1911. évi bal. járulékegyenleg	26.777 » 33 »	
4. 1912. évi bal. járulékegyenleg	29.353 » 90 »	
5. 1913. évi bal. járulékegyenleg	1,556.268 » 47 »	
6. 1914. évi bal. járulékegyenleg	625.657 » 99 »	2,246.352 K 75 f
7. Befolyt járulékhátralék	87.994 K 88 f	
8. Fedezetlen késedelmi kamat	66.055 » 31 »	21.939 » 57 » 2.268.292 K 32 f
9. Munkaadói késedelmi kamatok		93.420 K 26 f
10. Egyéb kamatjövedelem		42.515 » 80 » 135.936 » 06 »
11. Különféle baleseti jövedelem		134 » 57 »
12. 102. §. kezelési költség visszairás (1914. évről)		4.220 » 72 »
Összes bevétel		2,552.233 K 05 f
A kiadások összegéből levonva a bevételek összegét	10,159.803 K 63 f	
Felosztásra kerülő költségek	2,552.233 » 05 »	
	7,607.570 K 58 f	

E költségösszeállítás szerint a felosztó-kirovó üzletág kiadásai között nem szerepelnek többé a korábbi elszámolási esztendő fedezetlen kiadásai.

Nem szerepelnek a fedezetlen tételek a kiadások között két okból:

1. mert a baleseti költségek megállapításánál az igazgatóság ezúttal mindkét fedezeti rendszerre nézve arra az elvi álláspontra helyezkedett, amelyre már a korábbi évek kirovási határozatai alkalmából rámutatott, amelyet gyakorlatilag azonban csak az 1914. évi tőkefedezeti rendszer költségeinek megállapításánál alkalmazhatott először, t. i. hogy nem tekinti az érdekeltség által újra fedezendőknak azokat a járulékokat, amelyek az előző évek kirovásaiból az elszámolási esztendő végéig be nem folytak, hanem ragaszkodik az ide vonatkozó törvény (1907. évi XIX. t.-c. 46. §.) szövegéhez, amely szerint az elszámolási esztendőt az előző évekről

csupán »behajthatatlan« járulékok terhelik. Behajthatatlanoknak pedig az igazgatóság csak azokat a járulékokat minősíti, amelyekre nézve a behajthatatlanság a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal vonatkozó rendelkezései szerint felülvizsgált és ilyenekként elfogadott nemleges zálogolási jegyzőkönyvek alapján hivatalosan megállapított és amelyek mint ilyenek szabályszerűen törlésbe hozattak. Ez elvi álláspont folyamán fedezetlenség címén valamely elszámolási évet korábbi elszámolási évek terhei csak a valójában »behajthatatlan« járulékok erejéig érinthetik és miképpen nem vitetnek át egyik elszámolási esztendőről a másikra teherként a be nem folyt járulékok, nem vihetők át bevételként a pótkirovások folytán előállott előírások sem. A pótkirovásszerű előírásokból származó bevételi többletek elsősorban a behajthatatlanság miatt törlésbe hozott járulékok vagy az illető évben megejtett számadásból esetleg előálló más hiányok kiegyenlítésére, a pótkirovásokból e levonások után fenmaradó többletek pedig az 1907. évi XIX. t.-c. 38. §-ában előírt tartalékok fedezetére fordítandók.

2. mert az 1915. év folyamán az Országos Pénztár felosztó-kirovó üzletága baleseti járulékok és késedelmi kamatok címén 2,268.292'32 koronával többet vett be, mint amennyi az 1914. évi főkirovás összege volt és így az elvi álláspont nélkül is olyan kedvező az üzletág helyzete, hogy a bevételi többlettel módjában állott az Országos Pénztár igazgatóságának ugyanennyivel a tartalékalapot dotálni. Míg tehát az elmúlt esztendők kirovásánál súlyosan érintették a felosztó-kirovó üzletágot azok a behajthatatlan, illetve fedezetlen járulékok, amelyek az 1907. évi XIX. t.-c. 46. §-a alapján, illetve a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 701/1908. sz. rendeletének alkalmazása folytán mindig a következő elszámolási év terhére voltak irandók, vagyis a munkaadók között újra felosztattak és kirovattak és amelyek összege pl. az 1914. elszámolási esztendőben 1,558.426 K 43 f-t, az első 7 esztendőben pedig összesen 6,197.049 K 28 f-t tett ki, addig az 1915. elszámolási évnél a felosztó-kirovó üzletágot ilyen címen egy fillér sem terhelte, sőt ezen a címen 21.939 K 57 f jövedelme volt, ami a pótkirovások folytán előállott és szintén teljes összegben befolyt 2,246.352'75 K-nyi jövedelem hozzácsatolásával lehetségessé tette a függő tartalék dotálását anélkül, hogy ezzel az 1915. évi érdekeltséget közvetlenül meg kellett volna ternelni. A közölt költségösszeállításban ugyanis a kiadások között szerepel (16. sz. tétel) a tartalékalap dotálása. Ez az 1915. évi érdekeltségnek nem jelenti megterhelését, mert teljes fedezetet nyer a bevételek között szereplő (2—8. sz. tételek) és a korábbi esztendők fő- és pótkirovásaiból továbbá késedelmi kamataiból származó jövedelmekben. A felosztó-kirovó üzletág pénzügyi mérlegének illetően módon való kedvező alakulása, amint már előbb említettem, elsősorban a korai kirovások, azután a gyáripar kedvező háborús konjunkturájának és végül talán nem legkisebb mértékben annak köszönhető, hogy a baleseti járulékok behajtására hivatott közigazgatási közegek belügyminiszteri rendelettel utasítottak, hogy a baleseti járulékok behajtása iránt hozzájuk intézett megkeresésnek akkor is tegyenek eleget, ha a megkeresést — nem mint azelőtt, az illetékes kerületi pénztár, de e helyett — az Országos Pénztár közvetlenül intézi hozzájuk és az Országos Pénztár rendszeresen az 1915. év folyamán élt először ezzel a joggal.

A felosztó-kirovórendszer költségeit tételenként hasonlítván össze az

előző évek tételeivel, azt tapasztaljuk, hogy míg a tisztán kezelési költségek (a 102. §. alapján a kerületi pénztáraknak megté.ítendő és közvetlen az Országos Pénztárnál felmerült orvosi költségek nélkül, amelyek 1915-ben 573.841'50 K-t tettek ki), tekintetében bizonyos állandóság következett be és ezek (1,120.904'62 kor.) az 1915. év folyamán sem haladták meg az összkiadások (tartalék nélkül 7,891.511'31 kor.) kereken 14⁰/₀-át. A tisztán baleseti segélyek és járadékok az előző esztendőhöz képest 5,235.153'54 K-ról 369.128'83 koronával 5,604.282'37 K-ra, vagyis kereken 7⁰/₀-al, míg a felosztandó összköltség 7,395.639 K-ról 211.931'58 K-val 7,607.570'58 K-ra, vagyis kereken 3⁰/₀-al emelkedett. A felosztandó költség eszerint kisebb mértékben emelkedett, mint a járadékterhek és ez az érdekeltségre nézve a pénztár gazdálkodása szempontjával a jövőre nézve is megnyugtató lehet.

A járadékterhek 7⁰/₀-os, a felosztott összköltség 3⁰/₀-os emelkedése mellett az egységdíjtétel 0'000521.272.2-ről 0'00000121486-al 0'000533.420.87-re, vagyis kereken 2⁰/₀-kal emelkedett csupán, ami természetesen csak azáltal volt elérhető, illetve azzal magyarázható a költségek nagyobb százaléku emelkedése mellett, hogy a felosztásnál alapul vett munkabérek az előző évhez képest 479,058.652 K-ról 39,967.470 K-val 519,026.122 K-ra emelkedtek. A felosztás alapjául vett munkabérek e nagyarányú emelkedése feltűnő és nehogy helytelen következtetésekre szolgáljon alapul, bizonyos magyarázatra szorul. Már az 1914. évi kirovás ismertetése alkalmából rámutattam a Munkásügyi Szemle hasábjain arra, hogy az 1914. évi kirovásban ki kellett hagyni a felosztás alapjául vett beszámítható javadalmazásból körülbelül 35 millió korona munkabért, mert olyan üzemekben fizettetett ki ez az összeg, amelyekre vonatkozó besorozási határozatok még nem voltak jogerősek akkor, amikor az 1914. évi kirovás készült és így a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal biztosítási tanácsának e kérdésben elfoglalt álláspontja folyamánként a költségmegosztás szempontjából tekintetbe vehetők nem voltak. Az elmondottak figyelembevételével az összmunkabért a felosztó-kirovó rendszerben, tehát Magyarország gyáriparában az 1913. elszámolási esztendőre nézve kereken 580 millió koronára, 1914-re pedig 11⁰/₀-os csökkenéssel 515 millió koronára becsültem. Figyelembevételét a körülményt, hogy részben az előbb ismertetett okból, de meg azért is, mert a háború-okozta tisztviselő-hiány és közlekedési zavarok több üzemre nézve meggátolták az Országos Pénztárt abban, hogy a munkaadó kellő adatszolgáltatása hiányában a beszámítható javadalmazást megnyugvással, becsiésszerű alapon határozza meg, az 1915. évi kirovásban kereken 3 millió koronára becsülhető az a munkabéralap, amely a felosztásból kimaradt, az összmunkabér tehát 1915-re nézve kereken 522 millió koronára becsülhető és ez a munkabéreknek kereken 1'3⁰/₀-os emelkedését jelenti az elmúlt 1914 évhez képest. Igaz ugyan, hogy eszerint az összmunkabér a háború alatt végösszegben alig változott, mégis kb. 60 millió korona csökkenést mutat végösszegben a háborút megelőző 1913. évhez képest.

Az egyes iparágakat téve összehasonlítás tárgyává, igen érdekes eredményre jutunk. A vas- és fémipar munkabércsökkenése (1914. évben kereken 90 millió), 1913. évhez képest (kereken 100 millió K) kereken 10 millió koronát tett ki, ami kb. 10⁰/₀-os csökkenésnek felelt meg, ezzel szemben 1915-ben a vas- és fémiparban kifizetett munkabér kereken 110 millió koronát tett ki, ami a háború előtti utolsó évhez (1913.) képest kb. 10⁰/₀-os,

az első háborús esztendőhöz (1914.) képest pedig kb. 22⁰/₀-os összegben évi 20 millió koronát meghaladó emelkedést jelent. A kő- és földipar, valamint a magasépítéssel összefüggő, de állandó telephelyük miatt a felosztó-kirovó rendszer szerint sorozott építőipari (ács stb.) üzemek, továbbá az erdei fakitermelő, a gőzfűrés és a famegmunkáló üzemek munkabércsökkenése 1914-ben 1913-hoz képest nagyobb volt az egész gyáriparra érvényes 10⁰/₀-nál, mert meghaladta a 30⁰/₀-ot, de még kiáltóbb az a csökkenés 1915-ben, mert míg a háború előtti utolsó esztendőhöz képest a csökkenés átlagban még mindig csak a 10⁰/₀-ot közelíti meg, az említett iparágak aránytalanul súlyosabb természetű pangását a következő összeállítás mutatja:

	1913. év	1915. év	Csökkenés kerekben
	K o r o n a		
1. Kő- és földipar	47,829.277	15,709.720	68 ⁰ / ₀
2. A felosztó-kirovó-rendszerbe tartozó építőipari üzemek (ácsok, szerelők, szobafestők, mázolók stb.)	28,993.487	4,991.625	83 ⁰ / ₀
3. Fakitermelés, gőzfűrészek, famegmunkálás	70,322.368	32,911.699	53 ⁰ / ₀

Magukban az említett iparágakban a munkabércsökkenés kb. 93 millió korona, ami meghaladja az egész gyáriparra nézve előbb említett kerekben 60 millió korona munkacsökkenést.

Körülbelül változatlan volt a munkabérösszeg 1914-ben 1913-hoz képest a vegyészeti, textil-, bőr- és ruházati-iparban. Ezzel szemben 1915-ben a háború előtti 1913. évhez képest a vegyészeti iparban a munkabérek kerekben 4 millió koronával, kb. 30⁰/₀-kal emelkedtek, a textiliparban nem változtak, a ruházati iparban kerekben 14 millió koronával, kb. 130⁰/₀-kal, a bőriparban pedig kerekben 6¹/₂ millió koronával, kb. 42⁰/₀-kal emelkedtek. A háború előtti állapothoz képest kb. 22⁰/₀-kal csökkent a színházak és egyéb látványosságok munkabére, körülbelül változatlan maradt a kórházak, szanatóriumok, szállodák, vendéglők és kávéházak munkabére.

Az ötnél több munkást foglalkoztató üzemek száma a háború előtti állapothoz (1912. évi) képest 14.373-ról 3.452-vel 10.921-re csökkent, az egy üzemből kifizetett összmunkabér az átlagos 39.705 kor.-ról 47.526 kor.-ra, azaz kb. 20⁰/₀-al emelkedett, ezzel szemben az átlagos munkabér napi 3.26 K.-ról 3.80 K.-ra, vagyis kb. 16⁰/₀-kal emelkedett, ami az egy üzemből az összes munkabérek tekintetében mutatkozó 20⁰/₀-os emelkedéssel kapcsolatban azt a közismert tényt igazolja, hogy a kisebb üzemek megszűntek és a bérek emelkedtek. Mindenesetre nagyon szomorú jelenség, hogy a munkaadói bevallások alapján számított átlagos napi kereset csak 16⁰/₀-kal emelkedett, amivel szemben az élelmiszer és ruházati, tehát közszükségleti cikkek ára 200—300⁰/₀-kal emelkedett a legtöbb vonatkozásban. A 16⁰/₀-os napi keresetemelkedés a valóságnál bizonyosan sötétebb képet mutat, egyrészt mert a munkaadók járulékkirovás céljából szolgáltatott vallomásán alapszik, már pedig emberileg érthető, ha a munkaadók egy része arra való tekintettel, hogy a járuléka annnyival nagyobb lesz, mint amennyivel több munkást és nagyobb munkabéreket jelent, a béreket a valóságnál alacsonyabban vallja be, másrészt pedig mivel ezeknél a bérszámításoknál a 8 koronánál nagyobb napi keresettel bíró munkások bére csak 8 koronával van számítva 1907. évi XIX. t.-c. 3. § első bekezdése alapján, amely szerint az alkalmazott maximálisan 2.400 korona bérkereset erejéig van baleset esetére biztosítva, a munkaadó sem köteles tehát az évi

2.400 koronán, illetve a napi 8 koronán felül kifizetett munkabért bevallani.

Az 1915. évre megállapított egység-díjtételeket és az 1.000 korona munkabér után fizetendő baleseti járulékokat az itt következő táblázat mutatja.

Egység-díjtételek 1907/8–1915. évekre a felosztó-kirovó-rendszerben.

1907/8	0'000053113
1909	0'000268535
1910	0'000318095
1911	0'00033832266
1912	0'0004318661
1913	0'000444369335
1914	0'0005212722
1915	0'00053342087

Ezer korona munkabérre eső járulékok 1907/8–1915. években.

Veszélyességi osztály	Közepes veszélyességi arányszám	1000 korona munkabérre eső balesetjárulék																			
		1907/8		1909		1910		1911		1912		1913		1914		1915					
		K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f				
A felosztó kirovó - üzletágban :																					
A	3	16	81	95	1	01	1	30	1	33	1	56	1	60							
B	6	32	1	61	1	91	2	03	2	59	2	67	3	13	3	20					
C	9	48	2	42	2	86	3	04	3	89	4		4	69	4	80					
D	12	64	3	22	3	82	4	06	5	18	5	33	6	25	6	40					
E	16	85	4	30	5	09	5	41	6	91	7	11	8	34	8	53					
F	20	1	06	5	37	6	36	6	77	8	64	8	89	10	42	10	67				
G	25	1	33	6	71	7	95	8	46	10	80	11	11	13	03	13	34				
H	31	1	65	8	32	9	86	10	49	13	39	13	76	16	16	16	52				
I	39	2	07	10	47	12	41	13	19	16	84	17	33	20	33	20	80				
K	48	2	55	12	89	15	27	16	24	20	73	21	33	25	02	25	60				
L	58	3	08	15	58	18	45	19	62	25	05	25	77	30	23	30	94				
M	70	3	72	18	80	22	27	23	68	30	23	31	11	36	49	37	34				
N	84	4	46	22	56	26	72	28	42	36	28	37	33	43	79	44	80				
O	100	5	31	26	85	31	81	33	83	43	19	44	44	52	13	53	34				

A kimutatás olvasásánál tájékozásul szolgáljon, hogy pl. a nyomdai vállalatok többnyire a B, a fuvarozás a H és O, a szállítmányozás az L, a kőbányák az L és O, a gépgyárak, motoros-, lakatos-üzemek a H, a gépi téglagyárak a H, a textilgyárak B, E, F és G, a bőrgyárak az F, az erdei fakitermelés az O, a gőzfűrészek és gépi famegmunkáló gyárak az L, a malmok a J, a sör- és malátagyárak a H, az ácsok az L, stb. veszélyességi osztályba tartoznak. Az átlagos veszélyességi arányszám 1913-ban 31'09, 1914-ben 29'6, 1915-ben 27'47, csökkenő irányzatú volt tehát, mert a háború folytán éppen a magasabb veszélyességi osztályba tartozó építési, kő- és földfeldolgozó, fadöntő, gőzfűrész stb. munkák és üzemek szüneteltek. Az átlagos megterhelés járulékokban 1913-ban a munkabéreknek kb. 1'4⁰/₀-a, 1914-ben kb. 1'6⁰/₀-a, 1915-ben pedig kb. 1'5⁰/₀-a, ami a magyarországi viszonyok mellett a balesetbiztosítás kezdete utáni 6-ik, 7-ik, illetve 8-ik elszámolási esztendőben, beleszámítva a második éve tartó háborús bonyodalmakat is, csupán a megterhelés szempontjából nézve az ügyet, nem mondható kedvezőtlennek, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy 1915-ben tartalékolásra is sor került.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Az 1907 : XIX. t.-c. 46. §-ának magyarázata. *)

A biztosításra kötelezett, valamint a 44. §. utolsó bekezdése szerint önkéntesen biztosítottak után fizetendő betegségélyezési és balesetbiztosítási járulékok és díjak, amennyiben az esedékesség napjáig be nem folynak, közigazgatási úton hivatalból a közadók módjára hajtatnak be. E járulékok és díjak behajtása, tekintet nélkül arra, hogy a hátralékok összege a 200 koronát meghaladja-e vagy sem és tekintet nélkül arra, hogy a hátralékos közvetlen adófizető-e vagy sem, kizárólag a község előjáróságának (városi adóhivatalnak) hatáskörébe tartozik. A behajtásra sem a m. kir. adóhivatalok, sem a járási főszolgabírák nem illetékesek. A behajtás végett kimutatott járulékok a hátralékosok által közvetlenül annál a pénztárnál is befizethetők, amelynél a járulékok előírva vannak, de ily esetben a pénztárak kötelesek a befizetésről a behajtás iránt megkeresett községi előjáróságot (városi adóhivatalt) azonnal értesíteni. (K. M. 74.612/914.)

A járulékhátralék-követelés jogos voltának hivatalból való vizsgálata nem esik a közig. hatóság jogkörébe. (K. M. 53.156/911.) Ha azonban a munkaadó a pénztári követelés jogosságát vitássá teszi, vagy az az anyagi kérdés válik vitássá, hogy valóban a végrehajtást szenvedő-e a munkaadó (K. M. 49.888/1911.), ez esetben a végrehajtásra hivatott közigazgatási hatóság, amennyiben a járulékfizetési kötelezettség tekintetében felmerülő vitás kérdéseknek a törvény 156. §-a alapján való elbírálására is saját maga illetékes, azt saját hatáskörében bírálja el. Ellenkező esetben a felszólamlást illetékes elbírálás végett haladéktalanul az arra illetékes elsőfokú iparhatósághoz juttatni s a vitássá teit járulékkövetelésnek a törvény 156. §-a alapján iparhatósági úton történt eldöntéséig a végrehajtási eljárást függőben tartani tartozik. (K. M. 31.600/913.) Ellenben nem tartható függőben a járulékhátralék behajtása a rendes bíróság döntéséig. (K. M. 58.079. 1911.) Az ingókra vezetett végrehajtás folyamán az 1908 : XLI. t.-c. figyelembeveendő és így e törvény 2. §. 10. pontja értelmében a végrehajtást szenvedőnek és háznépének a háztartáshoz szükséges házi és konyhabutora le nem foglalható. (K. M. 58.968/911.)

Ez vonatkozik az ingókra vezetett végrehajtásra.

Ha a pénztár követelése az ingóságokból be nem hajtható, de ingatlanban fedezet van, a pénztár az Á. H. 4.664/915. számú rendelete szerint a hátralékos járulékok kimutatása mint végrehajtható közokirat alapján és az ingókra vezetett végrehajtásról felvett nemleges zálogolási jegyzőkönyv csatolása mellett közvetlenül kéri az illetékes kir. járásbíróstól az ingatlanra a pénztár javára a végrehajtási zálogjog bekebelezését. Az ingatlanok bírói árverés útján való eladása esetén azonban a pénztárt csak a bekebelezés sorrendjében illeti kielégítés, mert a közadók módjára való behajtás a tartozás jogi természetére befolyással nincs. Ez pedig az ingatlan tulajdonosának személyes tartozása és nem terheli közvetlenül az elárverezett ingatlant. (Kúria 5.021/912. Kolozsvári tábla 846/913.)

A törvény csak betegségélyezési és balesetbiztosítási járulék és tagsági igazolványi díjak tekintetében írja elő a közadók módjára leendő behajtást. Segélyezési összeg (törv. 12. §.) tehát csak iparhatósági véghatározat alapján végrehajtható. Ha a munkaadó a fizetési felhívásnak nem tesz eleget, a pénztár forduljon az iparhatósághoz, hogy a megtérítési igény tárgyában döntsön, amely döntés alapján a végrehajtás foganatosítható. (K. M. 57.230/912.)

A kirovás és a közadók módjára való behajtás a kihágási eljárástól független és akár önállóan, akár azzal egyidejűleg folyhat. Nem érinti a pénztár járulékkövetelési jogát az, ha elévülés címén a munkaadó ellen indított kihágási eljárásban megszüntető határozat hozatott. (K. M. 23.279/911.)

A munkaadó személyében beálló változás esetében a törvény szerint az a munkaadó szavatol, aki a kivetés, illetve a behajtás időpontjában az üzem tulaj-

*) Részlet dr. Halász Aladár műegyetemi m.-tanár és az Országos Pénztár ügyész-titkárnak sajtó alatt levő kézikönyvéből.

donosa. Egyik legfontosabb intézkedése a törvénynek, hogy az üzemből folyó biztosítási kötelezettség folyamánként jelentkező járulékterheket az üzemmel kapcsolatos dologi teherként kívánja tekinteni. Csak az üzemazonosság vizsgálható, mert közömbös az, hogy a későbbi üzemtulajdonos mily jogüggyellett s mily szerzési módon jutott az általa tovább folytatott üzem birtokába (törv. ind.). A pénztár követelése végeredményében tehát nem más, mint az üzem termelési költsége. (Nagyváradai tábla 1914. G. 225.) Az üzemazonosság megállapításánál figyelembe jön nemcsak az iparágnak, helynek, munkaeszközöknek azonossága (Kassai tábla 1.879/915.), hanem mindazon tényezők összessége, ami az illető üzem jellegzetes alkotó része. Tehát a régi üzemből átvett munkások szakképzettsége, az átvett különleges gyártási eljárások, az árú forgalombahozására szükséges berendezések, beszerzési források, a céghez fűződő kialakult hírnév, állandósított vevőkör és üzleti összeköttetések azok a tényezők, amelyek az üzem jellegét adják. A törvény a jogutódra nem csupán másodlagos kötelezettséget kívánt róni, mert a munkaadó nem a jogelődjéért, hanem a pénztárnak szavatol. A »szavatol« szó nem jelent egyebet, minthogy a járulékokat az a munkaadó tartozik megfizetni, aki a kivetés, illetve behajtás időpontjában az üzem tulajdonosa. (Bpesti tszék 8 555/913–22.890/914.) Az üzemet átvevő munkaadó természetes kötelessége és gondossága abban áll, hogy a viszonyoknak megfelelő módon az átadó fél törvény alapján átháramló köztartozásait kutatni tartozik. (Kúria 4.902/1915.)

Míg ebben az esetben az eredeti adós helyébe a törvény erejénél fogva az üzem új tulajdonosa lép és rajta a hátralékos pénztári tartozás közvetlenül behajtható, tekintet nélkül arra, hogy mily eredményre vezetett vagy vezethetett volna az előző üzemtulajdonos elleni közigazgatási behajtási eljárás, (Veszprémi tvszék 1912/D–268.) addig a törvényszakasz második bekezdése az időleges építési üzemek vállalkozóinak biztosítási tartozásaiért az építetőt, illetve a munka megrendelőjét csak az esetben teszi felelőssé, amennyiben a közvetlen adós vállalkozótól az be nem hajtható. Ez a szavatosság tehát nem közvetlen, hanem sorrend szerint is betartandó másod-, illetve harmadlagos kötelezettséget állapít csak meg. Tulajdonképpen törvényes kezesség. Ezért tehát, ha a pénztárt a behajtás körül mulasztás terheli és ez a mulasztás okozta a követelésnek a főadóssal szemben való behajthatatlanságát az építető, illetve a munka megrendelője a fokozatos felelősség alól szabadul. (Szegedi tszék 1913/E–112.) Indokolt ez azért, mert az idegen adósságokért helyt állani tartozó ilyen szavatossági kötelezésekre érvényben van az anyagi jognak az a szabálya, hogy a követelés érvényesítési jogosultság egyúttal kötelesség is, amelyet a szavatol elleni igény különben való elvesztésének terhével kellő időben és módon gyakorlatba kell venni. (Pécsi tábla 1913/G–355.) Fokozatos felelősséggel az ingatlan tulajdonosa, ha egyúttal nem az építő, illetve a munka megrendelője pusztán e minőségénél fogva nem tartozik.

Az átháramló pénztári járulékkövetelések ellen a szavatol úgy fedezheti magát, hogy addig, amíg ezek rendezését a vállalkozó nem igazolja, a munkabér megfelelő hányadát visszatartja.

A pénztári követelések kényszerbehajtásával szoros kapcsolatban van ezek elévülésének kérdése. Miután e követelések közigazgatási úton a közadók módjára hajtatnak be az 1909: XI. t.-c. 85. §-a, illetve az 1912: LIII. t.-c. 37. §-a szerint elévülő egyenes adók módjára behajtandó követelésekkel egy időben, azaz öt év alatt évülnek el. A betegsegélyezési járulékok keletkezése és esedékesége a törvény, illetve az O. P. alapszabályai szerint kivetés nélkül is hetenként szabályozva lévén, az öt évi elévülés időről-időre kiszámítható. (Kúria 10.209/916.) A közadók elévülésére megszabott öt évnél is rövidebb csak három évi elévülési időt szab meg a törvény a ki nem rótt balesetbiztosítási járulékokra, amely idő a munkaadó tartozásának keletkezésétől számítandó. Ennek a kezdő időpontnak meghatározásánál figyelembe veendő, hogy itt visszatérő évenkénti időszakokban viselendő teherről van szó, amely teher az évi összköltségnek az illető munkaadóra eső, megfelelő eljárással kiszámított arányos részösszegéből áll. A munkaadó tartozása tehát a számadási egységidőszak, az év befejeztével keletkezik. Az évi költségek összegezése, üzembesorozás, egységdíjtétel megállapítás, felosztás és kirovás a balesetbiztosítás műveletének technikai mozzanatai, amikhez a munkaadónak semmi köze, mert az ő tartozása azáltal keletkezik, hogy a törvény hatálya alá eső üzemében a számadási időszak alatt bérért

vagy fizetésért alkalmazottakat foglalkoztatott. A ki nem rótt balesetbiztosítási járulékokért megállapított rövidebb – három évi – szavatossági határidő indokolt és érvényesíthető az esetben, ha a kirovás elmaradása a pénztárnak és nem a munkaadónak hibájára vagy mulasztására vezethető vissza, mert utóbbi esetben az üzemet, munkabérekét, vagy a járulék kivetésénél fontossággal bíró egyéb tényezőket eltitkoló és bejelenteni elmulasztó munkaadó ex delicto kedvezőbb helyzetbe kerülne, mint az, aki a pénztárral szemben törvényes kötelezettségeit teljesítette.

Míg a betegségyekezési járulékok és balesetbiztosítási díjak elévüléséből és az ezekre vonatkozó szavatossági kérdésekből támadt jogvitáknak elbírálására a törvény 156. §-a szerint az iparhatóságok és a rendes bíróságok illetékesek, addig a balesetbiztosítási járulékok elévülésének, valamint az ezekre vonatkozó szavatosság kérdésében az Országos Pénztár igazgatósága köteles határozatot hozni (Á. H. 17.295/1914.), amely a törv. 181. §-a értelmében az Á. H.-hoz felebezhető. A balesetbiztosítási járulékra vonatkozó vitás kérdésekben a döntés sem a kihágási bíraskodás körébe nem vonható (K. M. 32.578/912.) sem polgári per útjára nem tartozik. (Marosvásárhelyi tábla 1911/G – 355.)

Nem kincstári postaalkalmazottak biztosítási kötelezettsége. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter július 1-én kelt 12.539. sz. rendeletével rendezte a m. kir. posta nem kincstári alkalmazottjainak betegség és baleset esetére való biztosítását. A rendelet kimondja, hogy biztosítási kötelezettség alá esnek a m. kir. postánál alkalmazottak, ha évi fizetésük 2.400 koronát nem haladja meg. A rendelet a bejelentési kötelezettséget 1916. augusztus 1-ji hatállyal állapítja meg, kimondván, hogy az augusztus 1-ét megelőző időben felszámított járulékok és díjak rendezése külön intézkedés tárgya.

Községi és hitfelekezeti elemi iskolai tanítók és óvónők betegség esetére való biztosítása. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal az 1913. évi XVI. és az 1913. évi XL. t.-cz.-re való hivatkozással kimondotta, hogy a községi és hitfelekezeti óvónők betegségük esetén illetményeiket húsz héten át élvezik s így az 1907. évi XIX. t.-cz. 10. §-a alapján betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá nem esnek. A Hivatal felhívta a pénztárákat, hogy a tanítók és óvónők biztosítása tekintetében minden eljárást mellőzzenek s az esetleg már folyamatba tett minden ilyen eljárást haladéktalanul szüntessenek be.

Üzemi balesetek bejelentése. A kereskedelemügyi miniszter konkrét esetből kifolyólag 25.076/VI. D. szám alatt közölte egyik királyi ipari felügyelővel, hogy a bányavállalatok, amennyiben olyan iparüzemet tartanak fenn, amely az 1893. évi XVIII. t.-cz. 7. §-a alá esik, s ennek az iparüzemnek az alkalmazottait a bányatársuladánál és nem az Országos Pénztárnál biztosítják, az üzemben előfordult baleseteket az utóbb idézett törvény 7. §-a szerint a királyi iparfelügyelőnek bejelenteni kötelesek.

A Budapesti Közuti Vaspálya Társaság alkalmazottainak balesetbiztosítási kötelezettsége. A Munkásügyi Szemle május hó 15-én megjelent számában megírtuk, hogy a B. K. V. T. alkalmazottaira érvényes nyugdíjszabályzatot a r.-t. közgyűlési határozattal megváltoztatta és kimondotta, hogy a nyugdíjjogosultsággal kinevezett tisztviselőit és alkalmazottait üzemi baleset esetén a nyugdíjalap terhére fogja kártalanítani. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter július hó 1-én kelt 44.770/1916. III. számú rendeletével a közgyűlési határozatot jóváhagyta, a társaság alkalmazottait az 1907. évi XIX. t.-c. szerint való biztosítás kötelezettsége alól f. évi július 1. hatállyal felmentette azzal a feltétellel, hogy mindazoknak a baleseteknek az Országos Pénztár által megállapított vagy megállapítandó kártalanítását, amelyek a balesetbiztosítási kötelezettség alól való felmentés napjáig a társaság alkalmazottait érintőleg előfordultak, a társaság felmentés napjától kezdve az Országos Pénztárnak teljes összegében megtéríteni tartozik. Azonos rendeletet adott ki a miniszter a B. H. É. V. r.-t. és a B. U. R. villamos közuti vasút r.-t. alkalmazottainak balesetbiztosítási kötelezettsége tárgyában.

A természetbeni segélyezésre és a gyógyszer szállítási szerződések kötésére vonatkozólag az Országos Pénztár nyomban a háború kitörése után köriratot adott ki. Az Országos Pénztár elnöksége a köriratában foglalt korlátozást újabb július 11-én kelt intézkedésével megszünteti s kimondja, hogy a fürdőbeutalás, fogtömés, gyógyvíz és gyógyszerkülönlegességeket — komoly szükség esetén — a pénztárak a törvényes rendelkezéseknek megfelelően ezentúl kiszolgáltathatják. Kimondta az elnökség azt is, hogy a kerületi pénztárak gyógyszer szállítási egyezményeket is köthetnek.

A munkásbetegségélyezés reformja Ausztriában. Az osztrák belügyminisztériumban az érdekelt szakkörök bevonásával elkészítették a betegségélyezési törvény reformját. A háború által okozott viszonyokra való tekintettel a reformot a 14. §. útján már legközelebb életbeléptetik.

Felvonóval bíró üzemek alkalmazottainak biztosítási kötelezettsége. Az osztrák közigazgatási bíróság nemrégiben határozatot hozott ebben a kérdésben, kimondván, hogy mindenkit biztosítani kell baleset esetére, aki oly üzemben van alkalmazva, ahol motorikus erővel hajtott felvonó van használatban. Érdekessé teszi e határozatot az a körülmény, hogy a Wiener Bankverein bécsi főintézetének összes alkalmazottaira nézve — tekintet nélkül az alkalmaztatás minőségére — állapítja meg a biztosítási kötelezettséget, azzal a megokolással, hogy a bankintézet új palotájában használatban lévő felvonón minden alkalmazott kivan téve a balesetnek.

A wieni kerületi betegségélyező pénztár 1915-ik évi működéséről szóló jelentése a szokásos részletességgel számol be a pénztár működését érintő mozzanatokról. A taglétszámra vonatkozólag a háború előtti évekre visszamenőleg korosztályok szerint mutatja ki a férfi és női taglétszám közötti arányt. A háború előtti 160.998 tagról az 1915. évben 116.248-ra lecsökkent taglétszámban 27—33 éves korú mindössze 7.054 tag szerepel 9.635 női taggal szemben, holott a háború előtt ez az arány 18770 : 9771 volt.

A taglétszám általános csökkenése mellett a járulékbevételnél az előző évi eredményhez képest visszafejlődés volt észlelhető. Ugyanis az 1913. évben 4.599.989 K, 1914-ben 4.115.813 K, 1915-ben már csak 3.446.433 K volt a járulékjövedelem. Ehhez képest a táppénzkiadások is csökkentek, sőt aránytalanul nagyobb mértékben. A háború előtti (1913.) évben a táppénzek összege 2.284.476 koronát, vagyis a járulékjövedelem 49·66⁰/₀-át tette ki, az 1915. évben e címen 823.241 K volt csak a táppénzek összege, amely a járulékok 23·89⁰/₀-ának felelt meg. A gyógyászati ellátás költségei is apadtak és pedig az 1913. évi 8·98⁰/₀-ról 5·73⁰/₀-ra, a kórházi költségek 11·82⁰/₀-ról 9·44⁰/₀-ra, míg ellenben az igazgatási költségek 16·37⁰/₀-ról 20·47⁰/₀-ra emelkedtek.

A segélyezési kiadások csökkentése lehetővé tette e pénztárnak, hogy tartalékalapját 1915-ben 247.516 K-val gyarapítsa. (A háború előtti 1913. évben 443.840 K erejéig igénybe kellett vennie tartalékalapját.)

Az évi jelentés kiemeli, hogy az előírt járulékok behajtása a háborús állapotok dacára simán ment és oly veszteség nem volt, ami a háború okozta közgazdasági viszonyokkal kapcsolatos volna.

Az 1915. évi felesleggel együtt a pénztár tartalékalapja 2.145.801 K-ra rúg.

A gráci általános munkásbetegségélyező pénztárnál 1915-ben 20.016 K-val haladták túl a bevételek a folyó kiadásokat, amiből egy tagra átlag 51 f esik. Az előző 1914. évi eredmény is hasonló volt, míg a háború előtti 1913-ban kimutatott zárószámadási hiányból egy tagra átlag 75 fillér jutott. A tagok száma 38.626 volt, amiből 28.098 férfi és 10.528 nő.

A betegedési esetek száma 20.942-t tett ki, a táppénzes napok száma pedig 363.083-ban van kimutatva.

Az 1.317.858 K-t kitevő összkiadásból táppénzekre 545.935 K-t, orvosi díjakra 144.932 K-t, gyógyászati ellátásokra pedig 71.587 K-t fordított a pénztár.

A táppénzkiadások a bevételek 45·50⁰/₀-át tették, a háború előtti évben 57·97⁰/₀ volt, az arány csökkent, a gyógyászati ellátás költségei is 6·21⁰/₀-ról 5·83⁰/₀-ra, míg ellenben az igazgatási költségek 16·98⁰/₀-ról 22·41⁰/₀-ra emelkedtek. Az egy tagra eső hányadot véve alapul, a jelentés közli, hogy a táppénzek a háború alatt 20·28 K-ról 17·01 K-ra csökkentek fejenként, míg ellenben az igazgatási költség 5·13 K-ról 7·05 K-ra szaporodott.

A pénztár tartalékalapja az év végén 1.163.402 K-t képviselt.

A leipzig-i Ortskrankenkasse 1915. évről szóló, most közrebocsátott évi jelentésében közli, hogy pénzügyi eredménye az előző évhez képest összehasonlíthatlanul kedvezőbb. Amíg ugyanis 1914. évben felmerült kiadások fedezésére az előző években gyűjtött vagyont is igénybe kellett vennie 925.151 M erejéig, addig az 1915. év folyó bevételei 1,138.926 márkával haladták túl a kiadásokat. E kedvező eredményt a pénztár elsősorban annak tulajdonítja, hogy a háború kitörésekor hozott németbirodalmi szükségtörvény alapján a járulékokat 4% -ról $4\frac{1}{2}\%$ -ra, illetve a napibérek átlagát megfelelően felemelhette és egyidejűleg a segélyezések mértékét csökkenthette. A táppénzek folyósításának tartamát 40 hétről 26 hétre leszállította, úgyszintén az ünnep- és vasárnapra eső táppénzeket beszüntette.

A tagforgalomról közli az évi jelentés, hogy a háború kitörésekor kimutatott 124.985 férfi tagból 1915. év végén már csak 63.854 maradt, míg a női taglétszám 67.967-ről 61.483-ra csökkent. A férfi taglétszám tehát 61.131-gyel, a női 6.484-gyel fogyott.

Érdekesek a taglétszám nemek szerinti megoszlásánál észlelhető eltolódások. Amíg a háború előtti évben a kötelezett férfi-tagok $62\cdot87\%$ -át tették az össztagszámnak a női tagokra eső $28\cdot48\%$ -kal szemben, addig az 1915. évben a férfiak száma $45\cdot94\%$ -ra csökkent, míg ellenben a nők $37\cdot40\%$ -kal szerepelnek. Az önkéntes tagok a háború előtt az össztagszám $8\cdot69\%$ -át, 1915-ben pedig $16\cdot66\%$ -át képezték.

Nagyobb arányban csökkent a betegedési esetek száma, mert amíg 1914-ben 67.599 betegedési eset (1913-ban 90.659) fordult elő, addig 1915-ben csak 43.147. A betegségi napok száma pedig 1914-ben 2,220.695 volt, ezzel szemben 1915-ben 1,222.293.

A pénzügyi eredmény gyors és kedvező megváltozását tükrözi vissza a jelentésnek ama része, amely kimutatja, hogy amíg 1914-ben a fejenkénti bevételek átlaga 42.83 márkát, addig 1915-ben 49.18 márkát tettek ki. Ezzel szemben a táppénzek egy tagra eső átlaga az 1914-ben kitüntetett 20.04 M-ről 1915-ben 12.98 márkára csökkent le.

Az összes kiadások 6,610.395 M-ra rugtak. Ebből táppénzekre 2,044.894 M-t, gyógyászati ellátásokra 564.945 M-t fordítottak. A kezelési költségek 653.624 M-t igényeltek, ami 6.05 márka fejenkénti átlagnak felel meg, az előző évben kimutatott 4.83 M-t kitevő átlaggal szemben. A kezelési költségek a háború előtti évben még csak $8\cdot1\%$ -át tették az összkiadásoknak, a lefolyt évben a jelentés már $14\cdot4\%$ -ról számol be.

A pénztár vagyonmérlegét az év végén 5,164.748 márka vagyonnal zárta le.

A dresdeneri Ortskrankenkasse 1915. évi működéséről most kiadott jelentésében beszámol arról, hogy a taglétszám az előző évben kimutatott 140.214 tagról 122.721-re csökkent. Nemek szerinti megoszlásnál a háború következményei itt is észlelhetők, mert amíg a férfi taglétszám ca. 19 ezerrel csökkent, addig a női taglétszámnál közel 2.000 főnyi emelkedés észlelhető. A betegedési eseteknél is visszaesés volt. Amíg ugyanis 1914-ben 172.508 volt a betegedési eset, 1915-ben csak 132.600. A tagok hozzátartozói körében 31.121 betegedési eset (1914-ben 42.356) fordult elő.

A pénzügyi eredményt tekintve, a kiadások a bevételeket csaknem teljesen felemésztették. A pénztári készlet csak 7.443 M-val emelkedett.

A táppénzekre fordított költség 906.151 M-t, az orvosi költségek 929.558 M-t, a gyógytári kiadások 302.502 M-t tettek ki. Személyzeti díjakra 535.989 M-t fordítottak, ami az előző évben kifizetett 477.686 M-val szemben nagyobb emelkedést jelent. A személyzeti költség eszerint az 1913-ban fejenkénti átlag címen kimutatott 2.72 M-ről 4.38 M-ra emelkedett.

Az évi jelentés közlése még a pénztár 31 éves fennállása alatt felmerült segélyezési kiadásait, amiből kitűnik, hogy ezen idő alatt táppénzekre közel 23 milliót, kórházi illetve szanatóriumi díjakra pedig több mint 10 millió márkát fordított. Az összes segélyezési költségek ez idő alatt 62 millióra szaporodtak fel.

A müncheni Ortskrankenkasse 1915. évről szóló jelentésében rámutat arra, hogy az év végével kimutatott taglétszáma már megközelíti a háború kitörésekor volt létszámot, pedig a háború alatt a taglétszám kerekén 36.000-rel csökkent. Az 1915. év végén a taglétszám 171.754 volt, amiből 61.842 férfi és 109.912 nő volt. Feltűnő, hogy a női taglétszám mily nagy mértékben szárnyalta túl a férfiak számát.

Az 1915. évi tagjárulékok 481.061 márkával maradtak alul az előző év eredményénél, mégis az összes bevételek 532.864 M.-val múlták felül az összes kiadásokat, amelyek 7.349.250 M.-t képviseltek. Ebből táppénzekre 2.636.210 M., orvosi kezelések díjaira 1.330.630 M., kórházi és szanatóriumi költségekre 1.378.581 M. jutott, míg a személyzeti kiadások 682.136 M.-t tettek ki. A személyzeti kiadásokból egy tagra átlag 478 márka jutott (a háború előtti évben 419 m.).

A vagyonkimutatás szerint a pénztár 1915. év végén 7.370.707 M. felett rendelkezett.

Táppénzkiutalás hadifoglyok részére. Németországban a katonák — ha önkéntes továbbfizetés útján fentartották a betegsegélyző pénztári tagságukat — táppénzre is igényvel bírnak. A kreefeldi betegsegélyző pénztár közli, hogy hadifoglyok részére is utal ki táppénzt és pedig oly módon, hogy egy francia szövegű igazolvány-ürlapot a genfi vörös-kereszt közvetítésével eljuttat ahhoz a kórházhoz, amelyben az illető tagot gyógykezelik. A kórház vezetője az igazolványt kitölti s visszajuttatja ugyancsak a genfi iroda útján a pénztárhoz, amely ugyanezen az úton megküldi a pénzt a tagnak.

Hadi betegápolónők biztosítási kötelezettsége. A német hadvezetőség a harctéren és várakban az egészségügyi szolgálat támogatására betegápolónőket alkalmaz teljes ellátás és megfelelő havi fizetés mellett. Ezekre nézve — éppúgy, mint már 1907-ben a vöröskeresztes nővérekre nézve — a birodalmi biztosítási hivatal 1916. február 12-én hozott határozatával kimondotta a biztosítási kötelezettséget.

Hadisérültek alkalmazása a betegsegélyző pénztáraknál. A német belügyminiszter a betegsegélyző pénztárak szövetségéhez leiratot intézett, amelyben annak a reményének ad kifejezést, hogy a pénztárak az új állások betöltésénél különös tekintettel lesznek a hadisérült pályázókra. Félreértések kikerülése végett azonban kifejezetten hangsúlyozza a miniszter, hogy egyáltalában nem kívánja a háborúban résztvettek bizonyos csoportjainak, mint pl. a hadsereg kötelékéből távozó tiszteknek előnyben részesítését. Maradjanak meg a pénztárak annál a körnél, amelyből alkalmazottaikat a saját különleges szükségletüknek és igényeiknek megfelelően eddig válogatták ki s csak ezen a körön belül részesítsék előnyben a hadisérültet más pályázókkal szemben, feltéve, hogy az az illető állás betöltésére alkalmas és képes.

A porosz bányatársládák viszontbiztosító szövetsége f. évi július elsején megalakult. Eddig 54 társláda lépett be a szövetségbe 761.348 taggal.

A munkaadó baleseti szavatossága. A német birodalmi törvényszék 1916. május 24-én hozott ítéletével helyt adott a berlini mészáros-szakszövetkezet (Berufsgenossenschaft) visszkereseti igényének egy munkaadóval szemben, akinek kolbászgyárában 1910. január havában egy 11 éves fiú súlyos balesetet szenvedett azáltal, hogy egyik keze a húsaprító gépbe került s a gép a keze fejét teljesen leszakította. A bíróság az ítéletet az 1912. december 31-ig érvényben volt ipari balesetbiztosítási törvény 136. §-ára alapítja, amely szerint az üzemtulajdonosa szavatossággal tartozik a Berufsgenossenschaftnak az összes kártalanítási költségekért, ha a balesetét az ő hanyagsága, vagy gondatlansága idézte elő. A jelen esetben a munkaadót gondatlanság terheli, mert egyrésztől nem lett volna szabad megengednie, hogy a fiú a húsaprító gép körül foglalatostkodjék, másrésztől pedig a gép védőszerkezettel nem volt ellátva. Ezenfelül hibául rójjá fel az ítélet a munkaadónak azt is, hogy törvény ellenére 12 éven aluli korú gyermeket alkalmazott üzemében.

Segélyezési kötelezettség házasságtörés esetén. Egy németországi hadbavonultnak, aki előzőleg pénztári tag volt, a felesége gyermeket szült s a pénztár a birodalmi gyermekágyi segélyre való igényt elismerte. Minthogy azonban az asszony bevallása szerint a gyermek nem a férjtől származott, a biztosítási hivatal a pénztárt a segélyfizetés beszüntetésére utasította. Ezzel szemben

a választott bíróság a segélyfizetési kötelezettséget megállapította, azzal az indokolással, hogy a szövetségtanácsi rendelet nem tartalmaz kifejezett intézkedést, hogy a gyermekágyi segély házasságtörésből származó gyermekek után nem fizetendő. E segély azoknak a költségeknek fedezésére szolgál, amelyeket különben a férjnek kellene viselni, a férj pedig házasságtörés esetén is köteles felelőségét a gyermekágyban támogatni.

Hadi gyermekágyi segély hadi fogolytól való teherbeesés esetén.

A württembergi betegsegélyző pénztárak szövetsége kérdést intézett a birodalmi belügyi hivatalhoz, hogy a segély akkor is fizetendő-e, ha a törvénytelen gyermek atyja francia hadi fogoly. A belügyi hivatal szerint az önként biztosított gyermekágyas nőt a segély az atya személyére való tekintet nélkül megilleti, mert a vonatkozó kormányrendeletek hasonló sajnálatos esetekre külön intézkedést nem tartalmaznak.

A szászországi betegsegélyző pénztárak s az alkalmazottak nyugdíjbiztosítása. A szászországi »Ortskrankenkasse«-k szövetségének folyó évi június 25—26-án tartott közgyűlésével egyidejűleg tartotta közgyűlését az e pénztárak által alakított nyugdíjpénztár is. Ennek az intézetnek nem az egyes pénztári alkalmazottak, hanem maguk a pénztárak a tagjai, amelyek ily módon gondoskodnak az alkalmazottak nyugdíjának a biztosításáról. Megemlítésre érdemes, hogy a közgyűlés egyik határozatában *annak a kívánságának adott kifejezést, hogy a pénztárak az alkalmazottakat ne terheljék meg nyugdíjjáruddal.*

Van-e a pénztáraknak a hadikincstárral szemben megtérítési igényük? A háború kitörése óta ezzel a kérdéssel a német szaksajtó ismételtelen foglalkozott, így legutóbb az »Ortskrankenkasse« f. évi 5. számában érdekes fejtegetéseket olvashatunk. Kifejti ez a cikk, hogy a birodalmi biztosítási hivatalnak (a Munkásügyi Szemlében már ismertetett) határozatai szerint nem lehet kétséges, hogy a hadbavonultaknak segélyezésre igényük van. A Reichsversicherungsordnung 1542. §-a határozza meg, hogy mennyiben mennek át a biztosítottak igényei másokkal szemben a pénztárakra. E paragrafus szerint a pénztár jogérvényesítésének első előfeltétele, hogy az illető tagot törvényen alapuló igény illesse meg harmadik személyekkel szemben. Erre nézve megállapítható — teljesen téves ellenkező nézetekkel szemben — hogy a Mannschaftsversorgungsgesetz ugyan megállapít igényt járadékokra addig és oly mértékben, ameddig a szolgálatban szenvedett károsodás a katonát munkaképességében befolyásolja, nem tartalmaz azonban olyan rendelkezést, amely a gyógykezelésre való jogot állapítaná meg. Az említett törvényes rendelkezésben foglalt első előfeltétel tehát nem forog fenn. De nincs a pénztáraknak megtérítési igényük már csak azért sem, mert az 1542. §. — mint az keletkezésének történetéből kiderül, — csupán magánjogi kártérítési igényeket tartott szem előtt; a hadbavonultaknak a hadikincstárral szemben fennálló igénye, orvosi kezelésre és gyógyszerekre közjogi természetű. Ugyanezt az álláspontot foglalta el 1915. április 13-án kelt határozatában a birodalmi biztosítási hivatal. Az említett álláspontnak megfelelően döntött a szász hadügyminisztérium 1915. november 12-én és e döntésben ugyancsak hivatkozik a dr. Olshausen cikkében kifejtett indoklásra, valamint arra is, hogy a Reichsversicherungsordnungs 1542. §-ának intenciója csupán magánjogi természetű követelések érvényesítése volt.

Aggkori és rokkantbiztosítás a svájci Glarus-kantonban. A f. évi május hó 16-án kelt törvény kötelező aggkori és rokkantbiztosítást szervez a svájci Glarus-kantonban. Biztosításra kötelezett minden 17 és 50 év közötti lakos, aki, ha svájci polgár, félév óta, ha külföldi, 1 év óta a kanton területén lakik. A biztosítás keresztülvitelére külön intézet alakítatik, amelynek szolgálataért az állam garantál. Az aggkori járadék a 66. életévtől esedékes s minimuma férfiak részére évi 180 fr., nők részére 140 fr., maximuma férfiak részére 800 fr., nők részére 250 fr. A rokkantjáradék 150 franknál kezdődik s nők részére 250, férfiak részére 300 frankig emelkedik.

A biztosítottak évenként 6 fr. járulékot fizetnek, amelyet életkoruk szerint változó egy összegben is megválthatnak. A biztosítás költségeihez ezenkívül az állam évi 85.000 frankkal, valamint a kárbiztosítás, a vizierők s az italmérés után befolyó jövedelmek bizonyos részeivel járul. A községek pedig minden lakos után évi 1 fr. hozzájárulást fizetnek.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Az anyasági biztosításról szóló törvény

megalkotását kérte a frankfurti kerületi pénztár számos pénztár és betegsegélyező egyesület nevében is a Reichstaghoz és a szövetségi tanácshoz benyújtott beadványban.

A beadványban rámutatnak arra, hogy az egyes pénztárak az anyaság védelme érdekében eddigelé is mindent megtettek, ami teherbíró képességüktől és illetékességüktől tellett. A háború folyamán pedig több rendelet terjesztette ki a gyermekágyasok segélyezését azokra is, akik eddigelé tulajdonképpen nem tartoztak biztosítási kötelezettség alá. Bármennyire is jelentékenyek és üdvösek voltak ezek az eddigi intézkedések, mindazonáltal, a feladat nagyságát tekintve, nem kielégítőek. Ugyanis Németországban az 1913. év folyamán elhalt csecsemők (1 éves korig) száma 277.196, a halvaszületetteké 55.848, míg az összes születések száma 1,894.598 volt. Ezek szerint 100 élveszületett közül életének első évében meghalt 14,7, amely szám más államok hasonló adataihoz viszonyítva, még mindig igen magas.

Az anyasági segély legfontosabb kelléke ezentúl is a szülést követő időre szóló gyermekágyi segély, amelynek nyolc heti időtartamban való megállapítása teljesen kielégítő. A gyermekágyi segély mérve azonban felemelendő, mivel a kereset felére rugó segély a megélhetéshez túlkevés. Ennek következménye az, hogy a szülőnő a gyermekágy után túlkorán fog ismét munkához. Ez pedig károsan befolyásolja azt a célt, amelyet a gyermekágyi segéllyel el akarunk érni. A gyermekágyi segély tartama alatt a gyermekágyas nőt el kellene tiltani attól, hogy munkába álljon, de akkor viszont gondoskodni kell arról, hogy a gyermekágyas nő ez idő alatt ne szenvedjen szükséget. Leginkább célravezető az volna, ha a gyermekágyi segélyt a keresettel egyértékű összegben állapítanák meg. Pénzügyi okokból azonban ez a megoldás nehézséggel járna, miért is a gyermekágyi segélyt a kereset összegének $\frac{3}{4}$ részében kellene megállapítani.

Az anya és a születendő gyermek életét és egészségét azonban nemcsak az fenyegeti, ha a szülőnő a szülés után túlkorán kezd munkához, hanem az is, hogy a terhesség legvégéig, vagyis csaknem lebetegedéséig dolgozik. Kívánatos volna tehát, hogy a terhesség végén, illetőleg a szülést megelőző időben a nő a munkától eltöltassék s erre az időre terhességi segélyben részesíttessék. Minthogy azonban a szülés időpontját teljes pontossággal megállapítani nem lehet, ez a rendelkezés a gyakorlatban nem vihető keresztül. A helyes megoldás az volna, hogy ha a terhesség folytán vagy munkanélküliség miatt (a terhesnőket ugyanis állapotukra való tekintettel elbocsátják a munkából) kimutatható keresetcsökkenés áll be, ez a heti táppénz összegéig — legfeljebb 6 héten át — terhességi segély alakjában pótolassék.

A pénzbeli segélyezés természetesen nem meríti ki az anyavédelmet. A gyermekágyas nőnek bábasegély és szükség esetén orvosi kezelés is nyújtandó, ami eddigelé a legtöbb pénztárnál csak feltételesen volt meg.

A gyermekágyas nő csak akkor pihenhet a gyermekágy tartama alatt, ha háztartási teendőit kellőképpen ellátják. Ennélfogva oly esetekben, amikor a háztartási teendők végzésére a család valamelyik tagja nem áll rendelkezésre, alkalmas ápolónők rendelendők ki, akik e teendőket is ellátják. Ahol a lakásviszonyok a gyermekágyat lehetetlenné teszik, vagy károsan befolyásolnák, a szülőnő intézeti elhelyezése szükséges. A házi ápolás vagy az intézeti elhelyezés időtartama rendes szülés esetén a szülés napjától számítandó 10-12 napi időben állapítható meg. Tekintettel arra, hogy a csecsemő életére és további fejlődésére nagyfontosságú az, hogy anyatejen neveljék, a szoptató nő részére szoptatási jutalom állapítandó meg, amelynek időtartama körülbelül nyolc hónap s összege a kereset negyedének, de legalább napi 50 pfennignek feleljen meg. A szoptató anya köteles magát a pénztár ellenőrzésének alávetni.

Az egyes követelések, amelyek teljesítését a törvényhozástól várják, a következők:

1. Az anyasági biztosítás létesítése dolgozó nők és nem kenyérkereső családanyák részére. A törvényes és törvénytelen szülések egyenjogúak.

2. Az anyasági biztosítás szolgáltatásai:

a) a kereset háromnegyed részét kitevő gyermekágyi segély a szülést követő nyolc héten át;

b) hat hétig tartó terhességi segély oly esetben, amikor a terhesség munka- vagy keresetképtelenséggel jár. A terhességi segély a táppénzzel egy összegű;

c) bábasegély a szülés és szükség esetén orvosi kezelés alkalmával; orvosi segély a terhesség folyamán előforduló bajok esetén is;

d) amennyiben szükséges, a szülést követő 14 napi időre a háztartási teendőket ellátó házi ápolónő bocsátandó a gyermekágyas nő rendelkezésére;

e) szükség esetén 14 napi kórházi vagy intézeti ápolás (a 14 napi idő normális szülésre vonatkozik); intézeti ápolás esetén a csecsemő nem különíthető el az anyától;

f) az újszülöttjét szoptató anya részére nyolc hónapig tartó szoptatási jutalom, amelynek összege a keresmény negyede, de legalább naponta 50 pfennig.

Az a) és b) alatti szolgáltatások csak a biztosítottaknak, a c)–f)-ig felsoroltak a biztosítottak feleségeinek is nyújtandók.

3. Az anyasági biztosítás nemcsak a biztosításra kötelezettek, hanem mindazokra a dolgozó nőkre terjesztendő ki, akiknek évi jövedelme a 2500 márkát nem haladja meg. Az anyasági biztosítás azokra nézve, akik annak körébe tartoznak, kötelező.

4. A szükséges fedezet egy részét a biztosítottak, másrészt az állam szolgáltatja. Az államot a terheknek mintegy harmadrésze illetné. A biztosításra kötelezettek az anyasági biztosításért fizetendő járulékokat a betegség esetére való biztosítás egy része gyanánt az eddig szokásos módon fizetnék be olyképen, hogy e járulék egyharmadát a munkaadó, kétharmadát a munkás fizeti; ugyanígy fizetnék a járulékokat a hivatalnokok is. Az önálló foglalkozásúak a járulékok teljes összegét maguk fizetik.

5. A biztosítás szervezete: az anyasági biztosítás végrehajtása a biztosítási törvény által létesített pénztárakra bízandó.

A turisztika és a népfürdőzés népegészségügyi és kulturális értékét a nyugati államokban ma már teljes jelentőségükben méltányolják és a közhatalom intézői a kormányhatóságoktól kezdve a falusi előljáróságokig előmozdítják a turisztikai mozgalmak eredményességét. A népies sportoknak közegészségügyi szempontból való fontosságát azok preventív természete adja meg. Minél több ember lép be a természet nyitott kapuján, annál kevesebb kopogtat majd helyért a túlszűfolt kórházaknál s nincs veszedelmesebb ellensége az alkoholnak, mint az erdő, a homok, a napfény és a fürdő.

Ezt a kérdést szomorú árnyoldalaival aktuálissá tette a legutóbbi monostorszigeti szerencsétlenség, amikor négy vagy tán több halottal vámolta meg a Duna az üdülést keresőket. Miért? Ezrek jártak és járnak ki a szigetre és még senki sem volt gondja arra, hogy ezt a kis népvándorlást szervezze, rendezze. A különböző helyi hatóságokat az érdekelt turistaegyesületek évek óta figyelmeztették ebbeli kötelességükre. Fejlesztés helyett azonban visszafejlődés állott be, mert úgylátszik, hogy ma még igen kevés az érzék ilyen kérdések helyes megoldása iránt; a korábbi direkt dunai hajójáratokat beszüntették és a hatóságok betegség helyett a beteget akarják megszüntetni, kiszorítani szándékozván az üdülőket a szigetről. Amikor a szerencsétlenség már megtörtént, sokan a »rendetlenkedő« közönséget állították oda bűnbakul, holott most kitűnik, hogy egy szál csendőr a heterogén nagy tömegben rendet tud tartani és ugyanez az egy szál csendőr a kompjáratokat is kellő módon szabályozhatja.

A konkrét esetet azért tartjuk jelentősnek, mert a szentendrei sziget látogatóinak legnagyobb része Budapest műhelyeiből és udvari lakásaiból kimenekülő munkásokból, kishivatalnokokból és kereskedelmi alkalmazottakból rekrutálódik, de elég nagy a kiránduló diákok száma is. Föltétlenül elkerülendőnek tartjuk ezért azt az állítólag tervbe vett és hibás intézkedést, amely a bajok szanálását a közönség kizorításában keresné. A fővárosnak, a gödöllői erdőgondnokságnak, a helyi- és járási hatóságoknak, nemkülönben a közönség fegyelmezett részét felölelő turista-egyesületeknek közös munkájával a Horányi-homokot nagy haszonnal fordíthatnák a munkások és alkalmazottak tízezreinek olcsó és kiadós felüdítésére.

A hajójáratok visszaállítása, a kompjárat szabályozása, kellő hatósági felügyelet, a távolabbiakban pedig a homokterület rendezése: ezek azok a rendszabályok, amelyek a természet értékes kincsét igazán közérdekű cél szolgálatába állíthatják.

Küzdelem a nemi betegségek ellen. Az Országos Pénztár köriratot intézett a helyi szervekhez, amelyben azokat a nemi betegségek leküzdésére hívja fel. Felhívta a pénztárakat, hogy nemi betegségek ellen való küzdelem érdekében mindent kövessenek el, ami a pénztár hatáskörében elkövethető. A kormány által kinevezett kormánybiztost törekvésében támogassák. Utal a rendelet arra, hogy a venereás betegek kórházban való gyógykezeléséről igyekezzenek a pénztár gondoskodni, ismertessék meg a tagokat a venereás bajok által okozott súlyos veszélyekkel és elhárításuk módjával.

A tüdőbeteg-gondozók kiterjesztése. A tuberkulózis leküzdésére alakult német központi bizottság munkásválasztmánya Berlinben ülést tartott, amelyen a porosz belügyminisztérium, a hadügyminisztérium, a birodalmi biztosítási hivatal, a birodalmi egészségügyi hivatal és a hadirokkantak birodalmi választmányának képviselői vettek részt. Egyhangúlag megállapították, hogy a tüdőbeteg-gondozók számának jelentékeny növelése és működési körének mielőbbi kibővítése sürgősen szükséges annak érdekében, hogy a háború befejeztével a tuberkulózis leküzdését illető feladatokat minél sikeresebben oldhassák meg.

A népesség egészségi állapota a háború idején. A betegsegélyző pénztáraktól beérkezett adatok alapján megállapították, hogy a háború kitörését követő első három hónap alatt oly alacsony volt a pénztárak beteglétszáma, mint soha azelőtt. E meglepő eredményt azzal magyarázták, hogy a háború hatása folytán egyesek kevesebbet törődtek csekély jelentőségű bántalmaikkal. Noha a háború hosszú tartamára való tekintettel attól féltek, hogy a táplálékok beszerzésének nehézségei kedvezőtlen hatással lesznek az egészségügyi viszonyokra, mindazonáltal e nehézségek és azok következményeinek túlzása alaptalannak bizonyult. Tilger titkos egészségügyi tanácsos Bonn városában és annak környékén vizsgálatokat végzett arra vonatkozóan, mennyiben befolyásolja a haditáplálkozás az egészséget. A lakosság minden rétegére kiterjedő vizsgálatai folyamán egy esetben sem állapíthatta meg, hogy a haditáplálkozás a hadköteles korban levőknél bármilyen káros vagy kóros elváltozást okozott volna. Ugyanily eredménnyel járt még számos orvosnak ily irányú észlelése.

Különös fontosságú az a kérdés, mennyire sikerül a jövő nemzedéket egészségi ártalom nélkül a szűkebb haditáplálás korszakán átsegíteni. Erre vonatkozóan is Németország több nagyobb városában vizsgálatokat végeztek, különösen az iskolásgyermeknél. A vizsgálatok annak sikerét igazolják, hogy az iskolásgyermeket az iskolai és gyermeknépkonyhák létesítésével megóvták attól, hogy a fogyatékosabb táplálkozás káros hatással lehessen rájuk. Ugyancsak kedvező adatokat szolgáltatnak az észlelések a csecsemőhalandóság csökkenését illetően.

A nagy városokban élő s vagyontalan nők szenvednek leginkább a háborús viszonyokat, amiben azonban pszichikus okoknak is része van. A háziasszony és családanya a legtöbb esetben inkább maga nélkülöz, semhogy férjének és

gyermekeinek táplálását megszorítsa. Az egyszerű asszony különös makacssággal ragaszkodik konyhájához, ahelyett, hogy a tömegélelmezés tápláló és bőségesebb főztjét venné igénybe. A munkásasszonyoknál súlyosbítja a helyzetet az, hogy erejüket meghaladó munkát vállaltak és így nem jut idejük arra, hogy a sajnálatos »sétákat« végigcsinálják és órák hosszat álldogáljanak a legszükségesebb tápláló anyagok megszerzése végett. Az e téren fenyegető s a néperőt károsító következmények elkerülése érdekében célszerű volna odahatni, hogy a nők munkaidejét megrövidítsék és táplálkozásukat vagy a tápláló anyagok megszerzését gyári konyhák, gyári étkezők és hasonló intézmények létesítése által megkönnyítsék.

A balesetelhárítás és iparegészségügy tanítása a továbbképző iskolákban. Münchenben orvosok, tanítók, munkaadók, munkások, valamint a balesetbiztosító intézetek és betegéelyző pénztárak képviselői egyesületet alakítottak, amelynek célja, hogy az iparegészségügy és balesetelhárítás tanítását előmozdítsák. Elsősorban arra törekszik az egyesület, hogy a továbbképzőiskolák tanítási rendjébe felvegyék az említett tárgyakat.

Mozgalom a gyógyszerreklámok ellen. A berlini kereskedőkörök a gyógyszerek reklámozása ellen állást foglaltak. Az erre vonatkozó körlevélben kifejtik, hogy az újságok és folyóiratok hirdetési ügyeiben érdekelt körök már régebbi idő óta azon igyekeznek, hogy kiküszöböljék azokat a visszaéléseket, amelyek a gyógyszerek reklámozása révén napirenden vannak. A német újságkiadók, a szaksajtó szövetsége, a német képes folyóiratok kiadói, a német hirdetési irodák szövetsége és a nagybani hirdetők védőegyesülete a mozgalomhoz csatlakozva, elhatározta, hogy oly központot létesít, amely kizárólag ily kétes hirdetések fölülvizsgálását végzi. Ezenfelül pedig arra is kiterjeszti működését, hogy ily fajtájú új hirdetéseket idejekorán a közlés elől kizárják. Ettől az eljárástól remélik, hogy a lapok ily kétes hirdetéseket visszautasítanak s hogy a hirdetők is a hirdetések oly formáját fogják választani, amely a tisztességes versenynek és a közönség érdekének megfelel.

A »lövészárók-láb«. A párisi tudományos akadémia egyik ülésén a láb-nak oly megbetegedési formájáról tárgyaltak, amely a háború folyamán igen gyakran fordult elő. A francia orvosok a bántalmat »lövészárók-láb«-nak nevezték el. A bántalom olyanokat is ért, akik aránylag csak rövid időt töltöttek a lövészárókban. Az elváltozás különösen a láb öregújjának körmét illeti és itt nyilvánul meg legelőször s a legnagyobb mértékben. A pontosabb vizsgálattal megállapították, hogy egy gombafaj által okozott betegségről van szó. A gomba szürkésbarna színű, szalma között, szemétben, alom között tenyészik, kiemelkedő duzzanatokat okoz, amelyen kis hólyagok, foltok és fekélyek képződnek. A fertőzés olyképen jön létre, hogy a fölázott talajon álló láb bőrének repedései vagy hámszorolásai szolgáltatják a behatolási kaput vagy pedig a lábujj körömágyában telepszik meg a gomba. A rendes hőmérséklet csökkenése, ami könnyen következik be, ha az illető hosszabb ideig áll vízben vagy vizes talajon, elősegíti a gomba megszorodását. A bántalom gyógyítása abban áll, hogy a beteg lábat a legalaposabban megtisztítják és gombák ellen ható szereket alkalmaznak. Néhány nap múlva a duzzanat eltűnik, az idegfájdalmak azonban két-három hétig fennállhatnak. A legkedvezőtlenebb esetben a láb öregújjának amputálására került a sor. A bántalom ellen az szolgál védelműl, ha a katonák vízhatlan cipőt hordanak, vagy a lövészárkokat kiszárítják, vagy pedig a lábat borsavas kámfor-szappannal dezinficiálják.

Az alkoholnak a csirasejtekre gyakorolt mérgező hatását ismerteti Peters és kimutatja, hogy az alkohol annyiban különbözik a legtöbb mérgező anyagtól, hogy a szervezet nem képes az alkohol hatását megsemmisítő ellenmérget (antitoxint) termelni. A szervezet tehát az alkohollal szemben védtelen. Abból a tényből, hogy az alkohol u. n. protoplasma-méreg, rámutat arra, hogy az alkohol az egyes sejteknek, így a csirasejteknek is tulajdonképeni alapanyagát (protoplasmáját) támadja meg. Az alkoholnak ez a hatása a jövő nemzedékére is káros hatású. Kivánatosnak tartja, hogy ez okból is a kormány az alkoholos italok élvezetét a legnagyobb mértékben korlátozza s az alkohol készítéséhez felhasználandó tápláló anyagokat eredeti alakjukban juttassa a népélelmezés céljaira.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A munkásügyi panaszbizottságról és az üzletek zárójáról a képviselőházban két fontos interpelláció hangzott el, mindkettő a július 12-iki ülésben. Bródy Ernő képviselő a munkásügyi panaszbizottság körül munkásrésztől fölhangzott panaszokat ismertette. Számtalan példával igazolta a panaszok jogosult voltát, amelyek főleg arra irányulnak, hogy egyes katonai felügyelet alá helyezett üzemek vezetői — a rendkívüli helyzet folytán kezünkben levő hatalommal visszaélve — úgy a munkabér, mint pedig a bánásmód tekintetében túl teszik magukat azokon a szabályokon, amelyeket a honvédelemügyi miniszter rendelete előír. Ezért az interpelláló a vezetőinek minden jóakarata ellenére lassan és kellő hatás nélkül működő munkásügyi panaszbizottság szervezetének olyan módosítását kívánta, hogy az intézmény alkalmas legyen a katonai felügyelet alatt álló munkásság helyzetének gyors és sürgős javítására.

A másik interpellációt Vázsonyi Vilmos mondta el. Elismeréssel adózik a kereskedelemügyi miniszter azon humánus intézkedéséért, amelylyel a közelmúltban a vasárnapi munkaszünet rendelkezéseit a háború idejében helyreállította. Szükségesnek tartja azonban az üzleti zárójáról szóló 1915:XXXVI. t.-cz.-re felhívni a miniszter figyelmét, amely felhatalmazza a minisztert arra, hogy a kereskedelmi és iparkamara meghallgatása mellett az este 7 órától reggel nyolcz óráig terjedő üzletzárást elrendelhesse. A főnöktestületek véleménynyilvánításából megállapíthatja, hogy a főnökök nagyobb része teljes mértékben rokonszenvez azzal a mozgalommal, amely a nyolcz órai záróra helyett legalább a nyári hónapokban a 7 hét órai zárójárt kívánja megvalósítani. A háborúban annál inkább megvan ennek a jogosultsága, mert az itthon maradottak tulajdonképen testileg gyengébbek, továbbá nagy számban nők helyettesítik a férfi alkalmazottakat s ezek munkakerijének megkímélése még indokoltabb, mint normális időben. Miután a főnökök legnagyobb része közös megegyezéssel már életbe léptette a hét órai zárást és általános érvénye csupán egyes főnökök szociális elmaradottságán és makacskodásán múlik, nem marad más hátra, mint hogy a miniszter törvényben biztosított rendeleti jogával éljen. Ez semmiféle veszedelemmel nem járhat s ezzel a miniszter csak kiegészítené azt a szociális gondolkozását, amelyet tanusított a vasárnapi munkaszünet helyreállításával. A kereskedelemügyi miniszter válaszában ígéretet tett, hogy sürgősen foglalkozni fog a záróra kérdésével.

A panaszbizottság jogkörének kiterjesztése. Megemlékeztünk már arról, hogy a magyar királyi honvédelmi miniszter az illetékes szakminiszterekkel egyetértve a munkaviszonyok körül felmerült viszályok elintézésére panaszbizottságot létesített. A panaszbizottságok működését hátráltatta az a körülmény, hogy a bizottságnak döntési joga nem volt és eredményes működést a panaszbizottság csak akkor tudott kifejtetni, ha az eléje kerülő panaszokat kölcsönös megegyezéssel tudta elintézni. E viszályon segítendő, a honvédelmi miniszter július 19-én újabb rendeletet adott ki, amely rendelet szerint a panaszbizottságok végérvényesen határoznak. Megemlékezik a rendelet arról is, hogy a népfelkelő munkásosztagba tartozó munkások panaszukat a vállalatok kirendelt katonai parancsnokánál terjesztik elő, aki azt haladéktalanul a panaszbizottsághoz juttatja. Oly üzemek munkásainak panasza, akik kincstári gyári üzemben teljesítenek szolgálatot, panaszbizottsági eljárás nélkül az érdekelt miniszterhez terjesztendő fel döntés végett.

A meggondolatlan sztrájkok ellen. A németországi szociáldemokrata párt vezetősége és a szakszervezetek központi bizottsága közös felhívásban intik a munkásokat, hogy ne kövessék azokat a névtelen felszólításokat, amelyekben a munka beszüntetésére, tömeges sztrájkokra hívják fel a hadiszereket készítő munkásokat. A felhívás hangsúlyozza, hogy a munkások illetékes testületei nem mulasztották el minden célravezető eszközzel küzdeni az élelmiszerellátásnál beállott visszasságok ellen. Fáradhatatlanul törekedjenek a béke megteremtésén s

nem tévesztik szem elől pillanatra sem eziránti feladatukat. De épp ezért ma sokkal inkább, mint bármikor, szükséges a munkások egységes eljárása s fegyelmezett magatartása.

A németországi iparfelügyelet a háború alatt nem adott ki jelentést működéséről. Sem 1914-ről, sem 1915-ről nem jelentek meg a szokásos iparfelügyelői jelentések s így csak egyes alkalmi megnyilatkozások adnak tájékoztatást az iparfelügyelet működéséről. E szempontból figyelmet érdemel dr. A. Bender charlottenburgi iparfelügyelőnek a »Zentralblatt für Gewerbehygiene«-ben megjelent cikke. Dr. Bender rámutat arra, hogy a háború elején megadott általános felhatalmazás alapján a felsőbb közigazgatási hatóságok kivételeket engedélyezhettek a munkásvédelmi rendelkezések alól. A kivételek engedélyezésénél nagy figyelemmel kellett lenni arra, hogy a munkanélküliek alkalmaztatásának útját ne vágják a túlmunkák engedélyezésével.

Sokat vitatták azt a kérdést, hogy csökkent vagy emelkedett-e a balesetek száma a háború alatt. Erre nézve a viszonyok különbözők. Ahol a felügyelőszemélyzet bevonult s a gyakorlott munkásokat gyakorlatlan nőekkel helyettesítették, a balesetek száma emelkedett. Azokban az üzemekben azonban, ahol a munkamód veszélytelenebb lett s ahol a törtető akkordmunka valamely ok miatt megszűnt — a balesetek száma is csökkent. Nagyon fontosnak jelzi, hogy a munkások a védőintézkedések fontosságáról kellően kitaníttassanak s ennek szorinté már a továbbképző iskolákban kell kezdődni.

Fontos feladatuk volt az iparfelügyelőknek a felmentések körüli véleményadás, valamint a katonai szállításokra pályázó cégek megbírálásánál abból a szempontból, hogy üzemükben a szociális belátás kellőképpen érvényesül-e. A hadi rokkantak munkára tanítása s munkába helyezése körül is fontos feladat jut az iparfelügyeletnek.

A háború alatt — f. évi július 1-én — mult 25 éve, hogy a porosz iparfelügyelet mai szervezetében fennáll. A 25-ik évfordulóra megszorították a női segédiparfelügyelők számát 15-tel. Ezekről a segéd felügyelőktől nem kívánnak előképzettség kimutatását, hanem csak azt, hogy valamely gyárban alkalmazva voltak légyen s gyári viszonyok kellő ismeretével bírjanak. Akik betegápolói vagy segélynyújtási kurzusban részt vettek, előnyben részesülnek.

Vasuti munkások szervezkedése Németországban. A német vasutak alkalmazottainak mindeddig tiltva volt a szociáldemokrata párthoz vagy szocialista alapon álló szakszervezethez tartozni. A háború ebben is változást idézett elő. A porosz s egyéb vasutaknál a háború alatt sok szervezett munkást alkalmaztak és az eddig gyakorlatban volt reverzális aláírását nem követelik meg. Az új helyzet arra indította a munkásokat, hogy a vasutasok egy külön szövetséget alakítsanak. (Eddig csak a szállítási munkások szövetségének volt egy vasúti szakosztálya.) Az új szervezet július elsején alakult meg. A szövetség alapszabályaiba a sztrájk — mint a szövetség céljai elérésére szolgáló eszköz — nincs felvéve. A célok között megvan jelölve a paritásos alapon működő békéltető bizottságok szervezése a munka- és szolgálati viszonyból keletkező viták eldöntésére.

Munkabeszüntetések a varsói közüzemekben. Az utóbbi időben Varsó több közérdekű üzemében voltak bérmozgalmak, amelyek a német kormányzáság intervenciója következtében szüntek meg. A közúti vasútnál — amely egy magántársaság kezében van — bérköveteléseken kívül a felmondás és szabadságolás kérdése körül tört ki a konfliktus. A kormányzáság a vállalatot kényszerigazgatás alá helyezte s a munkások követelését részben teljesítette. A városi vízműveknél kitörőben levő sztrájkot a kormányzó azzal előzte meg, hogy a munkások bérkövetelésének a teljesítése iránt intézkedett.

A bolgár szakszervezetek a háború alatt. 1915. szeptember elején 5.071 tagja volt a bulgáriai szakegyesületek szövetségének. A mozgósításkor 3.156 tagjuk maradt. Az otthonmaradtak mindamellelt folytatták a szervezeti munkálkodást s e tekintetben a mostani háború ideje sokkal kedvezőbb a Balkán-háború idejénél. A háború kitörésétől 1916. március végéig a szervezetek járulékbefvételei elérték a 10.000 levát. A munkanélküliek segélyezésére ezenkívül befolyt gyűjtésből 4.508 leva. A Balkán-háború egész ideje alatt csak 1.300 leva folyt be tagjárulékokból.

Elég erőseknek mutatkoztak a bolgár szakszervezetek a háború alatt a munkaviszonyok rosszabbodását célzó törekvések megghusítására. Öt sztrájkot vívtak meg a háború alatt, amelyekből kettő a munkások teljes győzelmével végződött.

SZAKIRODALOM.

A »Munkásbiztosítás Kézikönyve« új kiadásban sajtó alatt van. Több mint négy éve, hogy dr. Halász Aladárnak a szociális biztosítási jog műegyetemi m. tanárának és az Országos Pénztár ügyész-titkárának munkája a Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent. Ez idő óta a joggyakorlat oly hatalmasan fejlődött, hogy újabb feldolgozása a törvény helyes gyakorlati alkalmazására nélkülözhetetlenné vált. Munkásbiztosítási közérdeket kíván szolgálni a Munkásügyi Szemle, amidőn a mű újabb kiadásának biztosításával gondoskodik arról, hogy a törvénynek megbízható újabb vezérfonala álljon minél előbb a munkásbiztosítási érdekelttség rendelkezésére.

A magyarországi balesetbiztosítás költségei. A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének kiadásában megjelent Gallai Marcell-nagyérdékű tanulmánya a magyarországi balesetbiztosítás költségeiről. E tanulmányt az Egyesület által még a háború előtt rendezett szaktanácskozás során adta elő, megvitatása azonban a közbejött háború miatt egyelőre elmaradt. A füzethez Szerényi József v. b. t. t. írt előszót. Megrendelhető a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában. Ára 2 korona.

A Budapesti Közjótékonyág 1915. évi évkönyve. Budapest székesfőváros polgármestere 24 ívre terjedő könyvben számol be a budapesti közjótékonyágról. A könyv részletesen tárgyalja az egyes közjótékonyággal foglalkozó intézmények működését s felemlíti, hogy míg a békés idők jótékonyági közigazgatása természetszerűleg csak a szegényekre terjed ki, addig a háború alatt a közsegélyre szorulóknak száma nemcsak a társadalom legszegényebb osztálya köréből kerül ki, hanem olyanokat is kellett támogatásba részesíteni, akik normális viszonyok között esetleg a jólét egy bizonyos fokát élvezték, a háború kitörésével azonban jövedelmüket önhibájukon kívül elvesztették s magukat és családtagjukat mindaddig nem tarthatják fenn, míg a béke helyreálltával a gazdasági élet rendes medrébe vissza nem tér. A szegényügyi ellátásnál segítségére volt a fővárosnak a Budapesti Központi Segítő-Bizottság, a Városi Népségítő-Iroda és a központi segítő-bizottság kerületi szervezete: a Kerületi Helyi-Segítő-Bizottság. Az évkönyvben közölt beszámoló azt igazolja, hogy a főváros szegényügyének rendezése és ellátása még ma is olyan rendezetlen, amely nem méltó egy kulturország fővárosához.

Húsmentes Reform-szakácskönyv jelent meg a napokban a *Vegetárius Egyesület* kiadásában. Arra a művészetre oktat ki ez a kis könyv — már amennyire terjedelme megengedi —, hogyan étkezzünk a szűkre szabott választék mellett hús nélkül ízletesen, változatosan és viszonylag olcsón. Az ételek leírásán kívül, — amelyek közt sok kevésbé ismert egyszerű vidéki étel is van — részletes bevezetésben *dr. Rajczi Rezső* ismerteti a vegetárius szempontokat, amelyek szemmeltartásával a könyvecske készült, felvilágosít bennünket, hogy a hús hiányán nincs okunk busulni s hogy az ételek elkészítésmódjával, ésszerű kiválogatásával sokkal egészségesebben élhetünk olcsó pénzért, mintha pénzünket drága és egészségtelen, bár a közfelfogás szerint kívánatos s ezért nélkülözhetetlennek tartott ételre költjük. Különösen figyelemreméltó, amit a főzőládáról, erről a tüzelőt, időt és munkát kimélő segédeszközről mond. A több mint 200 ételleírás közül különösen azok fogják megnyerni a közönség tetszését, amelyek a hús nélkül készülő szeletek, kotlettek készítésére tanít meg. A könyvet *Rajczi Rezsőné* állította össze, bármely könyvkereskedésben vagy a bizományosnál, a »Népszava« könyvkereskedésében (Erzsébet-körút 35.) kapható 70 fillérért.

■ ■ ■	JOGGYAKORLAT	■ ■ ■
-------	---------------------	-------

BETEGSEGÉLYEZÉS.**A keresetképtelenség fogalmához.**

I.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1916. május 20-án hozott 1916. Bet. II. 19/4. számú ítélete.

Ítélet: A bíróság kötelezi a pénztárt, hogy igénylőnek táppénz fejében 315 korona összeget fizessen ki.

Indokok: K. A. betegség esetére biztosított pénztári tag azzal a kérelemmel fordult a b-i pénztárhoz, hogy részére 1915. évi szeptember hó 7-től kezdődött keresetképtelen betegsége tartamára az 5. napibérosztálynak megfelelő táppénz kiutaltassék. A pénztár igazgatósága igénylőt elutasította, mert az orvosi felülvizsgálaton munkaképesnek találták. E határozat ellen igénylő törvényes időn belül felebbezéssel élt. A pénztár által tagadásba nem vett előadása szerint igénylőt a pénztár külön engedélye alapján 1915 szeptember havától dr. B. I. pt. orvos kezelte.

Az orvos esküvel megerősített szakértői tanuvallomásból, valamint dr. B. D. bír. orvosszakértőnek a mai tárgyalásról felvett jegyzőkönyvben foglalt véleményéből a bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy igénylő a keresetben írt időponttól kezdve 20 héten át, vagyis 1916. január 24-ig csekély 2–3 napos megszakításokkal tényleg keresetképtelen beteg volt. Nem vitás a felek között és egyébként igénylő egyéni lapjából is megállapítható, hogy igénylő megbetegedését megelőzőleg hasonló betegségben, t. i. bronchitisban már korábban is beteg volt és 20 heti segélyét 1914 július 27-én ki is merítette, azonban újabb megbetegedése előtt több mint 8 héten át munkában állott és a törvény 64. §-a értelmében táppénzigénye ez okból nem szűnt meg. További vizsgálat tárgyává volt teendő az a kérdés, vajjon az a körülmény, hogy igénylő 1915 szeptember 7-ike után megszakításokkal 2–3 napon át láztalan, tehát bizonyos tekintetben munkaképes volt, mily befolyással van táppénzigényére. Figyelembe vette a bíróság a kérdésnél azt, hogy igénylő megbetegedése előtt a Royal-nagyszállóban mint szolga volt alkalmazva és innen betegsége — vércöpése — miatt kellett távoznia. Az ilyen betegségben szenvedő szállodai alkalmazott megszakításokkal nyilván nem teljesíthet szolgálatot és hiába fordulna bármely munkaadóhoz, az, az ilyen gyenge egészségű szolgát, aki nyilván csak 1–2 napig teljesíthetne szolgálatot, alkalmazni már üzlete érdekében sem volna hajlandó. Egyebekben dr. B. D. orvosszakértő kellően indokolt véleményéből azt is megállapítandónak találta a bíróság, hogy ha igénylő időszakosan, lázmentes időkben képes lett volna is valamely foglalkozást üzni: az ily fejlődő és tüdőgümőkórba átlépő betegség esetén a beteg testi, illetve fizikai megerőltetéstől nem kiméli magát, betegsége még súlyosabb mértéket szokott ölteni és gyógyulása érdekében az ily megszakításos munkateljesítmény semmiképen sem mondható előnyösnek. Ebből az következik, hogy ha igénylő e 20 hét alatt újból munkába állott volna, ezzel felgyógyulását késleltette volna és kiteszi magát annak a veszélynek, hogy baja súlyosbodása dacára táppénzigényét elveszti azon a címen, hogy felgyógyulását késleltette. Mindezek figyelembevételével, jóllehet a keresetben írt 20 hét alatt igénylő egyfolytában munkaképtelen betegnek nem is volt tekinthető, keresetképtelensége az egész idő tartamára egyfolytában megállapítandó volt. Minthogy pedig a törvény 50. § a 3. pontja a táppénzigény megállapításának feltételül csupán a keresetképtelenséggel járó betegség fennállását írja elő és minthogy ez a feltétel igénylőnél a fent kifejtett okokból megállapítandó volt, ugyanezért a részére a rendelkező részben írt időben és összegben meghatározott táppénz meg volt állapítandó.

II.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. június 9-én kelt 1916 P. 103/2. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a b-i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezését elutasítja.

Megoklás: Az elsőbíróság saját orvosszakértőjének véleménye alapján igénylőnek táppénzigényét 89 napig elismerte, mert eddig az ideig bizonyítva látta azt, hogy igénylő keresetképtelen beteg volt. Folytatólag már a táppénzigényt azért nem ítélte meg, mert bár igénylő az elsőbírósági tárgyalás idején is elernyedő erőállapotú ember benyomását tette és a bíróság mérlegelése szerint az 1914 május 14-ét követő időben sem volt alkalmas hivatásszerű gabonamunkási foglalkozásának teljesítésére, a bíróság fölfogása szerint ennek tudatában már az 1915. május 14-ig eltelt idő alatt is testi állapotának megfelelő más kenyérkeresetre kellett volna törekednie. A felsőbbíróság orvosszakértője igénylőt ideggyöngye beteg, de bizonyos munkák végzésére azért képes egyénnek ítélte, elismerve, hogy gabonamunkási foglalkozásra úgy ma képtelen, mint az lehetett az előző orvosi véleményekből ítélve meg, 1915. évi május 14-ike után is. Az előző orvosi véleményekből és igénylőnél ma is észlelhető vérszegénységéből következően, nézete szerint igénylő nemcsak a pénztári egyéni lapon olvasható ischiásban, esetleg a pénztári főorvos-helyettes által konstatált gyomorhurutban, de ugyanakkor veselobban is szenvedhetett és vándorveséje is van. Ez alapon az elsőbírósági orvosszakértő véleményével egyezően 8—10 hétre igénylőt abszolúte munka-, illetve keresetképtelenségnek ismerte, folytatólag azonban már csak a gabonamunkási foglalkozásra nézve, tehát relatíve ismerte el igénylő munkaképtelenségét. A felsőbbíróság e szakértői vélemény alapján az igényt a húsz hétből még hiányzó egész időtartamra ítélte meg, mert a táppénz a törvény 50. §. 3. pontja szerint a keresetképtelenséggel járó betegség tartamára jár. *A keresetképtelenség pedig a törvény helyes értelme és e bíróság állandó gyakorlata szerint úgy értelmezendő, hogy a beteg pénztári tag képtelen folytatni azt a hivatásszerű munkát, amelynek teljesítése közben megbetegedett.* A betegség esetére biztosítás nem ismeri a munkaképtelenség és munkaképességcsökkenésnek azt a fogalmát, amelyet a törvény a balesetbiztosításnál megkülönböztetőleg használ, s így a törvény alapján a beteg tagot, aki hivatásszerű munkájában betegsége folytán keresetképtelen, nem lehet táppénzigényétől elűzni azon az alapon, hogy más munkára, esetleg még betegsége ellenére is képes. E biztosítás célja úgy a termelés, mint a munkaerő érdekében arra törekedni, hogy legalább a gyógykezelés törvényszerű tartamáig nyújtott gyógyeszközök révén lehetőleg teljesen visszaadja a tagnak a betegség nyomán elvesztett vagy megfogyott erejét. E céllal nem egyeztethető össze az, hogy a tag valamely nem hivatásszerű, hanem annál könnyebb, esetleg azonban éppen a gyógyulási folyamatot hátráltató munka teljesítésére szoríttassék, hacsak — mint például némely idegbajoknál — maga a munkára szorítás mint gyógyító eszköz orvosilag nem javasoltatik, amiről jelen esetben nem volt és a betegség természeténél fogva nem is lehetett szó. Mindezeknél fogva és mert igénylő a bíróság közvetlen észlelete szerint ma is szemlátomást beteg ember benyomását teszi s az összes orvosi vélemények egybevetésével 1915 május 15-től kezdve is a fenti értelmezés szerint keresetképtelenségnek tekintendő, a táppénzigényt a törvény engedte leghosszabb időtartamra megítélni kellett.

Igazolt munkaképtelenség esetén táppénz jár akkor is, ha a tag nem pénztári orvossal kezelte magát.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1916. május 24-én kelt 1916. Bet. II. 12/2. számú ítélete:

Ítélet: A bíróság kötelezi a F. J. betegsegélyző pénztárt, hogy igénylőnek keresetképtelensége tartamára táppénz fejében 92 korona 50 fillér összeget fizessen.

Indokok: R. R. mint a F. J. keresk. kórház m. egyesületi betegsegélyző pénztárának betegség esetére biztosított tagja, azzal a kérelemmel járult a pénztár igazgatósága elé, hogy részére keresetképtelen betegsége tartamára táppénz kiutaltassék. Ezzel az igényével a pénztár igazgatósága igénylőt elutasította, mert igénylő a pénztár tudta és engedélye nélkül kezelte magát dr. B. B. orvossal, holott a szakszerű pénztári orvosi kezelés rendelkezésére állott és így szándékosan kivonta magát a pénztár orvosi ellátása és ellenőrzése alól. Ez ellen a határozat ellen igénylő törvényes időn belül felebbezéssel élt. Nem vitás a felek között, hogy igénylő a keresetben irt idő alatt acut prostatitis és epididimitis

körismével, mint ágyban fekvő beteg kezeltetett. Dr. R. Ö. bir. orvosszakértő előadásából meg volt állapítandó, hogy dr. B. B. a fentírt betegsége nézve specialista, továbbá, hogy e betegségből kifolyólag igénylő kórházi ápolásra nem szorult és csupán a beállott szövődmények után ágyban fekvésre volt utalva és hogy a kezelés nem járult hozzá a baj súlyosbodásához s hogy a házi kezelés sem befolyásolta károsan a betegség lefolyását, mert a gyógytartam normálisnak tekintendő. Való ugyan, hogy a törvény 58. §. b) pontja alapján a pénztár a nőtlen igénylőt a törvény 50. §. 3. pontjában megállapított segélyezés helyett kórházi ápolásban is részesítheti, ámde azt, hogy jelen esetben a pénztár igénylőt feltétlenül kórházba utalta volna, nem is állította és nem is ezen a címen utasította őt el keresetével, mert hiszen ez a kórházi ápoltatás semmi esetre sem lett volna a pénztárra nézve kevésbé költséges, mint az igénylő által keresetbe vett táppénz összege és az elutasítás csak a törvény 52. §-ára van alapítva. A törvényhely azonban a táppénzigény elvesztését csak arra az esetre mondja ki, ha a beteg az orvos utasításainak szándékosan nem tévén eleget, evvel felgyógyulását késlelteti. Igénylő abbeli eljárásával, hogy nem pénztári orvos kezelésének vetette alá magát, jelen esetben csak a gyógyköltségek megtérítésének lehetőségét vesztette el, mert sürgős szükség nélkül fordult idegen orvoshoz, e költségek azonban keresetbe nem is vétettek. Igénylő az által, hogy a pénztár ellenőrzése nélkül gyógykezelte magát, csupán annak bizonyítási kötelezettségét vette magára, hogy e gyógykezelés dacára a törvény 52 §-át meg nem sértette. A bizonyítás azonban az igénylőre nézve eredménnyel járt, mert kezelőorvosának utasításait betartva, felgyógyulása a normális időn belül bekövetkezett. Ha az intelligens pénztári tag gyógykezelése végett egy oly szakorvoshoz fordul, aki bizalmát már korábbi kezelése folytán megnyerte és ha ezáltal egészségének helyreállítását normális időn belül elérnie sikerült, ezáltal a gyógyulását nem késleltette, orvosa utasításait meg nem szegte és így a törvény 52. §-ában írt kizáró okok fenforgása meg nem állapítható. Ez okból kellett igénylő részére keresetképtelen betegsége tartamára a törvény 50. §-a 3. pontjában írt táppénzt megítélni.

Katonai szolgálat alatt szerzett betegség esetén táppénz nem jár.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1916. évi május hó 18-án kelt 1916. Bet. III. 9/2. sz. ítélete:

Ítélet: A bíróság a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának határozatát Sz. S. igénylő felebbezése alapján felülbírálván, az igénylőt kérésével elutasítja.

Indokok: Sz. S. betegség esetére biztosított pt. tag azzal a kérelemmel járult a kerületi pénztár igazgatósága elé, hogy részére 1915 szeptember 15-től november 9-ig tartott keresetképtelen betegsége tartamára a VIII. napibérosztálynak megfelelő táppénz fejében 210 korona kiutaltassék. Ezzel a kérelmével a pénztár igazgatósága igénylőt elutasította, mert a fentírt időben igénylő katonai szolgálatot teljesített, amely időre a T. 61. §. 2. bekezdése értelmében a tag segélyezésre nem tarthat igényt. Ez ellen a határozat ellen igénylő törvényes időn belül felebbezéssel élt. Nem vitás a felek között, hogy igénylő a keresetben írt időtartamban tényleg katonai szolgálatot teljesített. Az 1915 december 9-én kelt értesítése szerint igénylő ez idő alatt 3—4 héten át állandóan orvosi kezelésben részesült és esetről-esetre szolgálatmentességet élvezett. Utóbb azonban már nem vált szükségessé a naponkinti kezelés és így igénylő azon állítása, hogy a katonaságnál töltött ideje alatt állandóan betegállományban volt, nem fedti teljesen a valóságot. Eltekintve attól, hogy a most hivatkozott értesítés szerint igénylő táppénzt már azért sem követelhetne a keresetben írt egész időre, mert annak 3—4 heti tartamát leszámítva, nem is volt keresetképtelen betegnek tekinthető; nem jár a keresetben írt időben táppénz a határozatban helyesen felhívott törvényhely szerint azért sem, mert a bíróság állandó gyakorlata szerint a mozgósítás tartama alatt tényleges katonai szolgálatot teljesítő pénztári tagok a T. 61. §. 2. kezdésében írt fegyvergyakorlat szerint elbírálandó oly katonai szolgálatot teljesítenek, amely alatt segélyezésre nem tarthatnak igényt.

Ez okból volt igénylő felebbezésével elutasítandó.

Családtagok segélyezése.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. június 8-án kelt 1914. P. 70/11. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezését elutasítja s az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Megokolás: A felebbviteli bíróság által beszerzett adatokból kiderül, hogy való az az elsőfokú ítéletben történt megállapítás, amely szerint igénylő abba az ipari munkába, amelyre tagságát alapítja, 1912. július 29-én és nem július 26-án lépett be. A tagsági igazolványba tévedésből jegyeztetett be 1912. július 26-ika a belépés ideje gyanánt. Ezzel szemben perbeli tény, hogy igénylő fiának gyógykezelését dr. D. J. orvos már 1912. július 28-án kezdte meg, vagyis akkor, amikor igénylő passzív tagsággal nem rendelkezett, még nem volt a pénztár biztosított tagja. Pusztán ezen a tényalapon azonban csak az 1912. július 28-án nyújtott orvosi segélyre és gyógyszerekre támasztott igényt kellene elutasítani, ellenben nem folyik abból az a következmény, hogy a további gyógykezelési költségekre vonatkozó igény elutasíttassék. Nem folyik a jelzett tényből ez a következmény azért, mert az 1907. évi XIX. t.-c. nem tartalmaz a pénztári tag családjának önálló keresettel nem bíró és a biztosítottal egy háztartásban élő tagjaira vonatkozólag olyan megszorítást, amelyből azt lehetne következtetni, hogy a családtag a családfő munkábaállításánál korábbi keletű betegség esetében a segélyezéstől elzárható. Magára a pénztári tagra vonatkozólag kétségtelen, hogy a törvény a pénztári tagság első szakán át a biztosítottnál legalább is olyan egészségi állapotot követel meg, amely mellett az munkára képes, mert hisz éppen a munkában állás az a tényalap, amelyből a tagság és az ebből folyó segélyezési jogosultság származik. Ellenben, mivel a családtagnak segélyezési jogosultsága származékos s jelesül a családfőnek munkába állásától függ, ez a munkába állás pedig független a családfő által eltartott hozzátartozóknak egészségi állapotától, s jelesül nem szorítható arra az időre, amikor a család összes tagjai egészségesek. *Ennélfogva, bármennyire hátrányos is ez a pénztárra, nincsen törvényes alap a családtag segélyezésének abból az okból való megtagadására, hogy a családtag már a családfő munkába állása előtt betegedett meg.* Mégis helyben kell hagyni az elsőfokú bíróságnak elutasító ítéletét azért, mert a gyógykezelésnél az orvost anélkül vették díjazás mellett igénybe és szerezték be magánúton az általa rendelt gyógyszereket, hogy a pénztári tagságot és segélyezési jogosultságot igazolták, sőt ezen igazolásra bármi kísérletet is tettek volna.

Sürgős szükség esetén a pénztár tartozik a magánkórházban ápoló tag költségét az egész ápolási időtartamra megfizetni.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. évi május 26-ikán kelt 1914. P. 359/1. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő részére a magánkórházban töltött egész 32 napra kifizett kórházi ápolási költséget megítéli.

Megokolás: A felső bíróság orvosszakértője dr. F. A. sebészorvos a felső bíróság által a budapesti izraelita kórháztól beszerzett körleírás alapján azt állapította meg, hogy igénylőnek kizárt sérve volt és műtétet rajta e magánkórházban hajtottak végre. Ugyane szakértő megjegyezte, hogy bár igénylőnél a kérdéses időben a s...-i pénztári orvos által említett bélcsavarodás nem is lépett föl, maga a kizárt sérv esete olyan életveszélyes állapot, amely ha nem is jár eszméletlenséggel, mint azt igénylő állította, mindenesetre halasztást nem tűrő műtétet igényel, ez pedig közép módú embereknél sikeresen és helyesen csak kórházban eszközölhető. Kétségtelen tehát, hogy ebben az esetben beigazolt sürgős szükség volt arra, hogy igénylő kórházba menjen — és az eset olybá veendő, mintha a pénztár maga utalta volna őt kórházba. A kérdéses csak az volt, vajjon elfogadható-e a sürgős szükség arra, hogy igénylő nem köz vagy nyilvánossági jellegű, illetőleg a pénztárral szerződéses viszonyban álló, hanem magánkórházat vett igénybe. Erre is igennel kellett felelni. A pénztári kezelő orvos maga is elismeri azt, hogy ő igénylőnek arra nézve, mily kórházba menjen, nem adott utasítást. Viszont azt, hogy a beteg életének megmentése sürgős műtéttől függött és hogy őt kórházba küldte, szintén elismeri; sőt arról, hogy igénylő műtét végett a kórházba ment, a pénztárnak hivatalos nyomtatványon jelentést is tett anélkül, hogy

azon a kórházat, ahova a beteg ment, jelezte volna. Elismeri az orvos azt is, hogy igénylő őt arról, hogy a budapesti izraelita kórházban van, még otlléte idejében értesítette. Ha már most igénylő akkori lelkiállapota is számbavétehető, még ha nem is tudta teljesen meggyőzően igazolni azon állításának valódiságát, amely szerint a kérdéses kórházat neki maga az orvos jelölte meg, nem írható terhére az, hogy a kórházba küldés iránt egyenest nem a pénztárhoz fordult, amelynek rendes viszonyok közt a kórházba utalás iránt intézkedni egyedül áll jogában. (T. 58. §.) Javára irandó, hogy a pénztári orvos kétségben hagyta őt afelől, mely kórházba menjen, ami egy életveszélyes betegnél ép annyira nem helyén való eljárás, mint egy magánkórháznak esetleges ajánlása. De javára irandó és jó-hiszemőségéről tanuskodik az is, hogy a kórházban létéről kezelő pénztári orvost értesítette — s joggal lehetett abban a föltevésben, hogy a pénztár, amely kórházba utalásáról értesült, azt is tudja, vagy fogja tudni, hogy mely kórházban van. Egyébként helyes pénztári ügyvitel mellett a pénztárnak mikor az orvos első hézagos jelentését kapta a kórházba utalásról, már érdeklődnie kellett volna az orvosnál, hogy mi címen és mely kórházba utalta igénylőt az orvos, akinek normális esetekben ehhez joga nem volt. Ezt azonban a pénztár nem, illetőleg csak akkor tette, midőn igénylő már a költségek megtérítését követelte. A magánkórház igénybevételére a sürgős szükség beigazoltatván, nemcsak 28 napra, de az egész 32 napra megvolt az ítélandó. Az 1907. évi XIX. törvény-cikk 59. §-a értelmében sürgős szükség beigazolása esetén a törvényszerű 20 heti időn belül ténylegesen fölmerült és igazolt magánkórházi költségek megtérítésére a tagnak igénye van. Az 1898. évi XXI. t.-c., amelyre az első bíróság utal, itt nem nyerhet alkalmazást. E törvény 4. §. illetőleg azzal összefüggésben 6. §. b) pontja és 7. §-a ugyanis a pénztár és a kórház, illetőleg az ápoltak és hozzátartozóik, valamint a kórház közli jogviszonyt szabályozza és az 1907. évi XIX. t.-c. 59. §-a, mint későbbi törvényes rendelkezés által e törvénynek hatálya területén a magy. kir. közigazgatási bíróság és e bíróság állandó gyakorlata szerint érvényét veszítette. Egyébként jelen esetben az igénylőt úgy kell-vén tekinteni, mint akit a pénztár maga utalt kórházba, érte az ápolási költségeket a most idézett törvényszakasz szerint 20 heti időre tartoznék fizetni.

Táppénz utalványozása.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. június 8.-án kelt 1914. P. 153/1. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezését elutasítja.

Megokolás: Érdemben helyesen állapította meg az eljárt munkásbiztosítási választott bíróság ítélete, hogy a m—i kerületi munkásbiztosító pénztár Cs. M. részére 1911. szeptember 26-tól október 11-ig terjedő időre követelt 23 korona 75 fillérvényi táppénzösszeget postatakarékpénztár útján utalványozta. Ez a m. kir. postatakarékpénztár értesítéséből, de egyúttal a G. H. ellen magánokirathamisítás vétsége miatt folyamatba tett bünvádi eljárás irataiból is kiderül, mert ez eljárás során G. H. beismerte, hogy a szóban lévő 23 korona 75 fillérvényi összeget igénylő helyett felvette s igénylőnek nevét a jelzett pénzösszegről szóló átvételi elismervényére reávezettette, állítása szerint azért, mert Cs. M., aki 40 koronával adósa volt s tartozását ez úton részlegesen törleszteni kívánta, erre neki meghatalmazást adott. Ha G. H. jelzett védekezése való, akkor igénylőn jogsérelem nem is esett. Az 1907 : XIX. t.-c. 67. §-ának a betegsegélyezési igények átruházását tiltó rendelkezése nem zárja ki a biztosítottnak abbéli jogát, hogy a részére utalványozott táppénzösszeget az ő nevében más vegye fel. De a vázolt helyzetben, még abban az esetben is, ha G. H. szóban lévő védekezése valótlan, a pénztár újból való fizetésre nem kötelezhető. Nem kötelezhető azért, mert eltekintve attól, hogy Cs. M. táppénzre vonatkozó igénybejelentését L.-ről keltezte ugyan, de kifejezetten elő nem terjesztette, hogy a pénztár táppénzét rendes lakóhelyére L.-ra és nem munkahelyére B.-ra küldje. igénylő megkárosítását nem a pénztár eljárása, hanem G. H. cselekménye idézte elő, s ekként igénylő kártalanítását csak ezzel a nevezettel, avagy postatakarékpénztári szabálytalanság esetében, amelyre azonban eddig bizonyíték nincsen — a m. kir. postatakarékpénztárral — de nem a munkásbiztosító pénztárral szemben szorgalmazhatja. Ezeknél fogva kellett az elsőfokú bíróságnak az igényt elutasító ítéletét helyben hagyni. Szembeszökővé teszi ennek a megoldásnak egyedül helyes voltát

annak meggondolása, hogy a pénztár marasztalása esetében a pénztár kétszeres fizetése s esetleg egyúttal igénylőnek kétszeres kielégítése is állhatna elő. Ha való ugyanis, hogy igénylő adósa volt G. H.-nak, amire pedig magának igénylőnek előterjesztéséből is következtetés vonható, akkor a pénztár G. H.-tól a szóban lévő összeget vissza nem kaphatja s így a marasztalási összeg fizetése nyilvánvalóan másodszoros fizetés volna. Ezzel szemben pedig igénylő tartozásának résztörlesztésében álló egyik előnyén kívül táppénzének készpénzben való felvételével követelésére nézve másodszori, tehát kettős kielégítést nyerne.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Tévesen balesetbiztosítási kötelezettség alá sorozott üzem alkalmazottja, üzemi baleset esetén nem tarthat igényt kártalanításra.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. június 8-án kelt 1913. P. 233/9. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az Országos Pénztár felebbezésének helyt ad s igénylőt balesetjára támasztott követelésévet elutasítja.

Megokolás: Igénylő nem esett az 1907. évi XIX. törvénycikk 3. §-ában meghatározott balesetbiztosítási kötelezettség alá. Nem esett ez alá már csak azért sem, mert a bognárüzem a jelzett §-ban felsorolt üzemek között nem foglaltatik, de ettől eltekintve azért sem, mert igénylő a baleset idejében mezőgazdaságban alkalmazott szegődményes iparos volt, akire magára a megjelölt munkásbiztosítási törvényben meghatározott biztosítási kötelezettség a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 12. számú biztosítási tanácsi elvi és V. számú teljes ülési határozatainak összevetéséből kitűnőleg még abban az esetben sem alkalmazható, ha ez az ipari munka, amelyben igénylő alkalmazást nyert, máskülönben balesetbiztosítási kötelezettség alá eső foglalkozás volna. Helyesen emelte ki az elsőfokú ítélet, hogy az Országos Pénztár igénylőt az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ának és 7. §-a h) pontjának összevetéséből kitűnőleg baleset esetére biztosított önkéntes taggá felvehetné volna. Ez a felvétel azonban meg nem történt. Az Országos Pénztár alapszabályai 19. §-ának utolsó előtti bekezdése értelmében ugyanis e felvételnek létfeltétele az Országos Pénztár igazgatóságának az önkéntes biztosítás tárgyában — természetesen az erre való jelentkezés alapján — hozandó határozata. A peres esetben sem ilyen határozat létre nem jött, de ilyen jelentkezés sem történt s ekként az önkéntes tagság sem jött létre. Az 1907. évi XIX. t.-c. egyrészt a biztosítási kötelezettségen alapuló, másrészt pedig az önkéntes tagságon kívül más oly állapotot, amely baleseti kártalanítási jogosultságot szülne, nem ismer. *Jelesül nem ruházza fel kártalanítási jogosultságot teremtő jogalkotó tény erejével az Országos Pénztárnak azon határozatát, amelyben téves bejelentés alapján tévesen soroz be balesetbiztosítási kötelezettség alá eső üzemmélt olyan üzemet, amely a valóságban nem esik e kötelezettség alá.* Ezért nem lehetett követni az elsőfokú bíróságnak abbéli érvelését, amelyre a kártalanítási igény megítélését alapította. A munkaadó abból eredő kárának megszüntetése, hogy alkalmazottai után — noha azok nem estek balesetbiztosítási kötelezettség alá, — a téves besorozás alapján balesetbiztosítási terhet viselni volt kénytelen, a pör keretén kívül esik.

A balesetbiztosítási kötelezettség kérdéséhez.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. év június 16-ikán kelt 1913. P. 170/11. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a felebbezésnek helyt ad, a kártalanítási igényt elismeri.

Megokolás: Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosítási pénztár határozatában, abból az addig beszerzett adatoknak megfelelő előfeltételezésből indultak ki, hogy néhai Sz. Gy. akkor, amikor azt a balesetet szenvedte, amely halálát idézte elő, az U. Zs.-i M. K. Részvénytársaságnak alkalmazottja volt s ennél fogva a nevezett kőszénbánya részvénytársaság társ-pénztárának tagja lévén, az 1907. XIX. t.-c. 3. §-ának utolsó bekezdése, 98. §-ának utolsó bekezdése, végre 154. §-a értelmében nem esett az 1907. XIX. t.-c.-ben meghatáro-

zott szervezetben való biztosítási kötelezettség alá. A bizonyítási eljárás során kiderült, hogy néhai Sz. Gy. akkor, amikor balesetét szenvedte, nem a nevezett bányavállalatnak, hanem más, önálló munkaadónak, G. F. útépitő vállalkozónak volt alkalmazottja. Ezt az igénylő által állított tény-körülményt az U. Zs.-i M. K. Részvénytársaságnak a főlebbviteli bírósághoz intézett tüzetes átirata, ugyanannak későbbi értesítései, a petrozsényi m. kir. bányabiztosságnak átirata és Lupény nagyközség előljáróságának jelentése teljes hitelt érdemlően igazolják. Ebben a helyzetben azt a kérdést kellett a főlebbviteli bíróságnak eldöntenie, vajjon annak dacára, hogy néhai Sz. Gy. munkaadója: az időközben elhalt G. F. saját vagyoni kockázatára működő és teljesen önálló útépitési vállalkozó és munkaadó volt, néhai Sz. Gy. pedig ennek a nevezett vállalkozónak és nem az ismétlenül nevezett bányavállalatnak volt alkalmazottja, Sz. Gy. az 1907 : XIX. t.-c. 154. §-ával kivétel-e az országos pénztár keretében való balesetbiztosítási kötelezettség alól. Ezt a kérdést nemlegesen kellett megoldani.

A bányatársulási tagság csak abban az esetben zárja ki az országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztárnál való balesetbiztosítást, ha az alkalmazott magának a bányavállalatnak alkalmazottja. Ellenben nem vonatkozik a szóbanlevő kivételes szabály azokra, akik a bányavállalattól különböző, oly önálló vállalkozónak munkásai, akinek üzeme az 1907 : XIX. t.-c. 3. §-a értelmében balesetbiztosítási kötelezettség alá esik. Kiviláglik ez magának a T. 154. §-ának szövegéből, amely, midőn első tételében a bányatársulások tagjaira azt mondja ki, hogy azok nem kötelesek biztosítás céljából az országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztárba lépni, a végső tételben ekként folytatja rendelkezését: »kivéve, ha a bányá-... szolgálatból kilépnek és oly foglalkozásra térnek át, amely őket az országos pénztárnál való biztosításra kötelezi.« Ez az utóbb idézett rendelkezés félreérthetetlen határozottsággal teszi nyilvánvalóvá, hogy a törvény a bányatársulási tagsághoz csak azon föltétel mellett köti az országos pénztár keretéből való kivonást eredményező hatályt, hogy az illető társulási tag magának a bányavállalatnak alkalmazottja, s csak addig tartja fenn ezt a hatályt, amíg a munkás magának a bányavállalatnak alkalmazottja marad. Ellenben rögtön véget vet e hatálynak, ha a munkás más, jelesül oly üzem alkalmazottjává válik, amelyet a T. 3. §-ának valamelyik pontja megjelöl, ha a bányavállalatnak alkalmazottja abban a pillanatban, amikor a bányaszolgálatból kilép s oly foglalkozásra tér át, amely őt az országos pénztárnál való biztosításra kötelezi, ez átlépés következtében az országos pénztárnak biztosított tagjává vált, még inkább kell az utóbb nevezett pénztár tagjának tekinteni azt, aki úgy mint Sz. Gy., G. F. útépitési vállalatánál történt alkalmaztatásának folyamán, egyáltalában nem volt a bányavállalatnak, hanem a T. 3. §-a 5. pontja alá eső üzem tulajdonosának alkalmazottja. A T. 154 §-ának vázolt nyelvtani s logikai értelmezése összhangban áll a törvény egész szerkezetét és intencióit mérlegelő megfontolással. Ez ugyanis kényszerűleg arra a meggyőződésre juttat, hogy midőn a törvényhozás, mint ahogy ennek a törvény indokolása is kifejezést ad, a T. által alkotott biztosítási szervezet keretén kívül, érintetlenül kívánta meghagyni a több évszázados multú bányatársulási intézményt, ez által korántsem kívánhatott önálló ipari vállalkozóknak arra adni feljogosítást, hogy a saját, vagyis nem bányavállalati alkalmazottaikat az 1907. évi XIX. t.-c. alkotta szervezetből annak címén kivonják, mert időközönként történetesen valamely bányatársulattal önálló vállalkozói minőségben szerződtek valamely dolognak, készítménynek előállítására.

Ezeknél fogva kellett a peres kártalanítási igényt jogosnak kimondani.

Az üzemi baleset fogalmához.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. március 23.-án kelt 1916. P. 79/4. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az Országos Pénztár felebbezését elutasítja.

Megokolás: Az Országos Pénztár az eljárás munkásbiztosítási választott bíróság ítélete ellen azért élt felebbezéssel, mert felfogása szerint néhai F. halálát nem az ipari fatermelésnél végzett munka közben a hegy lejtőjén történt elesés és néhány méternyire történt legurulás idézte elő, hanem a nevezettet már a

leesés előtt valami szervi baj következtében érte szélhűdés, vagyis az elesés és legurulás nem volt a halál oka, hanem a már korábban bekövetkezett halálnak következménye. A föllebbviteli bíróság megkísérelte az állami munkásbiztosítási orvosi tanács fölülvéleményének beszerzését. Ez a lépés azonban nem vezetett sikerre. A nevezett tanács ugyanis, a hulla felbomlása következtében ki nem egészíthető, hézagos adatokat nem talált alkalmasnak arra, hogy ezek alapján a halál okára vonatkozólag kellő alapossággal határozott véleményt adjon.

Ebben a helyzetben arra volt a föllebbviteli bíróság utalva, hogy a tényállás egyes adatait legjobb meggyőződése szerint mérlegelje. Az orvosi szakvéleményeknek összevetéséből az derült ki, hogy abban az esetben, ha néhai F. szervezete s jelesül főképen agy- és véredényrendszere, valamint a szívműködése üde, kellő ellenállóerejű és minden rendellenességtől ment lett volna, akkor a tanúk szerint elcsuszás okozta elesés s néhány méternyire való legurulás annak dacára sem okozott volna halált, hogy a lejtős, köves és fatönkös hegyoldalban történt. Kivált áll ez azért, mert az elhalt hulláján a rendőrorvosi vizsgálat alkalmával pusztán a hason és a szemzug tájékán hámléhorzsolás s a szemzug tájékán kékes-szedes elszinesedés volt külső nyomok gyanánt észlelhető, vagyis igen erős ütődéseket a külső jelek nem igen igazolnak. Noha ekként szerfölött valószínű, hogy néhai F. szervezetén valami fogyatékoság volt, amely ellenállóképességét lefokozta, a föllebbviteli bíróság fölfogása szerint mégsem tekinthető a nevezett természetes halállal kimultnak és pedig a következő két okból: Egyfelől annál a nemleges körülménynél fogva, hogy a hullának pusztán külsőleg történt vizsgálata mellett nem volt elég alapos észlelet szervezhető arra vonatkozólag, hogy a nevezettet nem érte-e akár erős agyrázkódásban, akár érrepedésben s ennek következtében beállt agyvérömlényben álló, avagy bármely más belső sérülés. Másfelől pedig azért, mert a nevezett elhalt, aki a baleset idejében 50 esztendő volt, már koros volta miatt is szenvedhetett ugyan véredényelmesedésben, avagy más a praedisposícióban, amely hozzájárult ahhoz, hogy a hegyen történt elesés és legurulás halálossá vált — mindamellett, mivel a jelzett szervezeti fogyatékoságok valamelyikében szenvedők köztapasztalat szerint évek során át maradhatnak életben s végezhetik kereseti munkájukat, ennél fogva F. elesése és legurulás okozta ütődésekben álló balesete a halálnak beálltát előidéző közvetlen ok gyanánt jelentkezik. Kiváltképpen győzte meg a föllebbviteli bíróságot e meggyőződés elfogadható voltáról a nevezett szakértőktől nyert az a felvilágosítás, amelyről a választott bírósági orvosszakértő szól, a tárgyalt esetben azért alig lehetett ugyan a halál oka, mert ennek az érnek csak 3 milliméter a vastagsága, az ebből az érből kiáradó vér csak lassan gyülemlik oly nagyobb tömeggé, amely az agy burkai közé jutva, nyomásával agyhűdést idéz elő, támadhatott azonban az agysérülés vagy agyvérömlés sokkal érzékenyebb és veszedelmesebb helyen s jelesül az aggyomrocok valamelyikében, így például a 4. aggyomrocban, ahol is annyira érzékeny az agy állománya, hogy a legcsekélyebb fokú nyomás vagy roncólás már maga után vonja a szív működésének megbénulását és ennek révén a szélhűdést. A vázoltak alapján a föllebbviteli bíróság, figyelemmel arra, hogy néhai F. halála előtt munkáját hónapok során keresztül zavartalanul látta el, hogy neje szerint nem volt iszákos, hogy a hegy lejtőjén sziklás és tönkös talajon gurulva, teste erős ütődéseknek volt kitéve s e gurulás után nyomban meghalt, meggyőzőbbnek találta azt az elsőfokú ítéletben érvényre jutott fölfogást, amely szerint a halál az elszenvedett baleset folyamánya, mint az Országos Pénztárnak azt az érvelését, hogy néhai F. természetes halállal mult ki. Ennek következtében a kártalanítást megállapító elsőfokú ítéletet érdemben helyben kellett hagyni.

Saját hibájából veszélybe jutott munkástárs kiszabadításánál történtő sérülés: üzemi baleset.

A bajor országos biztosítási hivatal 1914. július 17-én kelt határozata.

Határozat. A hivatal a Berufsgenossenschaft felebbezését elutasítja.

Indokok: F. építésvezető az építkezés helyén kíváncsiságból megfogott egy erős áramú vezeték, miáltal veszedelmes helyzetbe került. Hogy ebből kiszabadítsa, egyik társa — Sch I. — ráncigálni kezdte, de ő maga is a villamos áramkörbe jutott és F.-el együtt elvágódván, sérülést szenvedett, amelynek következtében tartósan keresetképtelenné vált. Nem képezheti vita tárgyát, hogy a veszély,

amelybe F. — bár a saját hanyagsága folytán — jutott, az üzem helyével szorosan kapcsolatos. Nyilvánvaló az is, hogy Sch. ugyanabba a veszélybe nem a saját hibája folytán, hanem olyan segélynyújtás közben sodródott, amelyre őt a körülmények parancsolólag kényszerítették, és pedig nemcsak általános emberi kötelességekből, hanem — és főként — a munkásnak a munkástárshoz való viszonyából kifolyólag is. Ez a viszony egyenesen megköveteli hogy az életveszélyben forgó munkásnak a mellette dolgozó munkástárs habozás és késedelem nélkül minden lehető módon segítségére legyen, tekintet nélkül arra, hogy a veszélyes helyzetet mi idézte elő. Az a munkás, aki ezt elmulasztja, munkástársai jogos megvetésének teszi ki magát s ilyenformán hozzájuk való viszonyát meglazíthatja, úgyannyira, hogy ezzel esetleg az üzem rendes menetét is komoly veszélybe sodorja. A baleset üzemi volta mellett szól továbbá az is, hogy a villamos vezeték a homokzúzó-készülékhez vezetett, amely közvetlenül az üzemet szolgálta s a vezetékben beállott zavar az üzemet is zavarta; Sch. tehát e zavar elhárításával az üzem érdekeit is szolgálta, még az esetben is, ha azt egyáltalában nem tudatosan tette. Mindezeknél fogva a baleset és az üzem között megvolt nemcsak az időbeli és helyi, hanem az okozati összefüggés is.

Elmebetegség és üzemi baleset közti okozati összefüggésről.

A reutlingeni biztosítási főhivatal 1914. február 18-án kelt határozata.

Ítélet: A hivatal a kártalanítási igényt elutasítja.

Indokok: A hivatal egy a pszichiatriában kiváló orvosi szaktekintély véleménye alapján meggyőződött arról, hogy R. Keresztélynek 1911. decemberében kitört elmebetegsége — súlyos melancholia depressio — tébolyképzetekkel — és 1898. augusztus 13-án, nemkülönben 1911. június 17-én történt üzemi balesetei között minden valószínűség szerint hiányzik az okozati összefüggés. A szóban lévő betegség a legritkább esetben keletkezik külső okok folytán. Oly esetekben pedig, amikor a csírájában már meglévő betegsége valamely külső ok, pl. baleset váltja ki, a baleset és a betegség közti kapcsolatnak szembevetően kifejezésre kell jutni. Ez a körülmény azonban a jelen esetben nem forog fenn. Az első balesetnek egyáltalában nem voltak észrevehető hátrányos következményei s a második baleset tekintetében is kellő bizonyossággal megállapított, hogy megfelelő időn belül ez sem volt komoly kihatással a sérültre. Vele gyakori érintkezésben állott tanúk egyöntetűen vallják, hogy e második baleset után sem észleltek rajta semmi feltűnőt. R. a baleset után még majdnem 5 hónapig megszakítás nélkül dolgozott, ugyanolyan bér mellett, mint azelőtt, míg egy napon hirtelen összeesett s csak ettől kezdve vált — és pedig teljesen és tartósan — munkaképtelenné. Lehetséges és a bíróság véleménye szerint valószínű is, hogy R.-nek, akiben a betegségre való hajlam már megvolt, egyrészt a korábbi mértékeltelen alkoholélvezet, másrészt hosszú évekig tartó idegizgató szolgálata a teherfelvonókezelés, nemkülönben az ennél előfordult balesetek, lelkiállapotát károsan befolyásolták, de mindezek fontolóra vétele mellett sem lehet üzemi baleset fenforgását megállapítani. A betegség lassanként fejlődött ki és semmi esetre sem egy meghatározott baleset következményeként lépett fel.

HUNGÁRIA

ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3.

Részvénytőke: 6,000.000 korona

KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság.

Igazgatóság: Budapest, V., Mária Valéria-utca 11. sz.

A társaság 1895-ben létesült abból a célból, hogy a Dunán és annak mellékfolyóin személy- és áruforgalmat folytasson, idegen járművek vontatását eszközölje s Sulinán túl a tengerrel az összeköttetést fentartsa.

Az első évtizedben főleg tömegárúk szállításával foglalkozott a társaság; 1901-ben azonban megnyitotta a forgalmat Pozsony—Wien—Korneuburgon át liszt- és darabárúk számára, miáltal a társaság üzeme lényeges kiterjedést nyert. A darabáruforgalmat 1911-ben az egész Dunára, vagyis Regensburgtól Galacig kiterjesztette.

Az 1914. évben a társaság részvénytőkéjét 5 millió koronával s az 1916. évben további 5 millió koronával 20 millió koronára felemelte és üzemi hálózatát, a hajóparkot és állomási szervezetét jelentősen fejlesztette.

I. Rendes árúszállító járatokat tart fenn:

a **Dunán:** Regensburg—Passau—Linz—Wien—Budapest—Belgrád—Orsova és Galac között;
a **Tiszán és Bégán:** Tittel—Szolnok, illetve Nagybecskerek között.

II. Rendes személy- és gyorszállító járatok:

a **Dunán:** Budapest—Visegrád—Dömös; Budapest—Budafok—Ercsi; Baja—Apatin; Vukovár—Ujvidék; Zemun—Belgrád—Báziás—Orsova (Kazánszoros—Vaskapu) T.-Szeverin és Galac között;
a **Tiszán:** Szolnok és Csongrád, Csongrád és Szeged között;
a **Száván:** Bosna-Rácsa—Mitrovica—Sabac között.

Átkelési járatok:

a **Dunán:** Esztergom—Párkány—Kovácspatak, Visegrád—Nagyymaros és Zemun—Belgrád között;
a **Száván:** Klenák—Sabac között.

Különösen kiemelendők a Budapest—Visegrád—Dömös és Zemun—Belgrád—Báziás—Orsova (Kazánszoros—Vaskapu) közötti kiránduló hajójáratok.

A személyszállító járatok hossza 1.529 kilométer, a teherjáratoké 4.289 kilométer.

A társaság jelenlegi hajóállománya:

59 gőzös összesen 24.960 indikált lóerővel,
334 uszály " 1.836.700 q hordképességgel,
108 állóhajó és 1 mentődergelye.

A Duna-c. hajózási kalauzt a társaság igazgatósága kívánatra díjmentesen megküldi.

A Trieszti Általános Biztosító Társulat (Assicurazioni Generali)

Wienben, folyó hó 8-án megtartott igazgatósági ülésén az 1915. üzletévre vonatkozó ideiglenes mérleg előterjesztetett. Az életbiztosítási tartalékok 20.742.104 koronáról 439.775.715 koronára emelkedtek, míg az elemi ágazat tartalékai 11.597.944 koronát tesznek ki. Ezenkívül a nyereség- és vagyontartalékhoz 2.303.504 korona utaltatott át és végül egy 4 millió koronás hadikártartalék létesítetett. Ezen átutalások után, amelyek folytán az intézet biztosítéki alapjai 812.890.910 koronára emelkedtek, az igazgatóság elhatározta, hogy részvényenként augusztus 16-tól kezdődőleg 680 korona osztalékfelőleget fizet.

WEISZ és VIDOR

faszénnagykereskedők

Telefon: József 11—31. Józsefvárosi p.-u. 9.

Ajánlják a legjobb
minőségű faszenet
iparosok részére!

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.

Telefon 61—98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.

Telefon 159—60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, Clubok részére.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozó-gépek, festékpárnák és mindennemű e szakmába vágó cikkek jutányos árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Főüzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni, jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen a gyár védjegye látható, a mire mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Fiai szalámigyára Budapest.

GARAY SAMU

ES TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV. Kossuth Lajos-útca 1. szám. kötőszere- és vil- lanygép-gyártók. (Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és **TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT**

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

HÜNGÁRIA
egyesült gőzmalmok r.-t.
BUDAPEST

Buzamalom, Rozsmalom.
Árpagyönggyár, Köles»,
Borsó- és rizshántoló-
gyár, Tengerimalom.

Évi gyártási képesség 1,500.000 mm.

Pesti telep: IX, Soroksári-ut 48
Budai telep: II, Fő-utca 37.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek, Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtleníse lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

MAGYAR-HOLLANDI BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Központi irodái: VIII, Üllői-út 4.,
II. em. és Baross-utca 1. sz., földsz.

HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRSASÁG
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en
Lijfrente) házában.

Fényes a

'Tauril' pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTÁURIL.

TELEFON: 99-02.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószerszállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirada Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőségeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképviselője. **Dessauer** rendszerű **Reform Röntgen** készülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális **Röntgen-lemezek**, mindennemű **Röntgen-csővek**. Az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:

MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. ARAD.

Központi iroda:

BUDAPEST

X. ker., Kerepesi-ut 17 szám.

Legszebb Pap- lan ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros	Legjobb Pap- lan ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros	Legolcsóbb Pap- lan ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros	Szálloda, kórház, intézet, iroda, valamint úri és polgári lakosztályok berendezési vállalat
---	--	---	---

Gichner János Budapest
VII., Erzsébet-körút 20. Szőnyeg, pokrócz, függöny, terítők, bútor-
szövet és vászonárúk nagy választékban
jutányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár szállítója.

TAURIL
MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA
a legtökéleteseb
TÖMITŐ LEMEZ
EXPORTAZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.
Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

SEMPERIT GUMMIWERKE
G. m. b. H. ■■ WIEN.
Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi
Vezérképviselő és raktár:
SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

A REMINGTON
Írógép Részvénytársaság
BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12. SZ.

A Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, és az Országos Munkásbetegsé-
gélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója. A Kerületi, Vállalati és
Magánpénztárak, nemkülönbén Egyesületek és Testületek figyelmét felhívja
az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően**
bevált „KARTOTHEK“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokká szívesen
szolgálunk, sőt „KARTOTHEK“-rendszerét az érdeklődőknek helyszi-
nen **vételkötelezettség nélkül** bemutatja. Ugyanott kaphatók a legtar-
tósabbaknak elismert látható írású eredeti REMINGTON írógépek.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“
a modern építkezésnek építőköve,
mellyel nemcsak gyorsan és olcsón,
de az egészségügyi követelmények-
nek legmegfelelőbben lehet épít-
kezni.

Az „AEROLITH“-
falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH“
ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)
Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegszegélyező és
Balesetbiztosító Pénztár szerződéses száll-
ítója

**SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket, és az
összes betegápolási
cikkekét.**

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papírkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefonszám: **PESTEN (ezelőtt DRASCHE)** Budapest, VII. ker.,
34-61. és 34-51. Király-utca 67. sz

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: ::
Falburkoló-téglák :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen. Árjegyzék díjmentesen.

SEGITSÉG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalpfűző

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasut. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

Székelly és Tsa

ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Muzeum-körut 9.

„TUBERIN”

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermeknek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FŐRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCZI-UTCZA, 1. SZÁM.

*bácsi! néni! ide figyelj!
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

Copyright: PALMA G. & L.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG